

En tryggare morgondag

Program för den inre säkerheten

Helsingfors 2012

32/2012

INRIKESMINISTERIET

Omslagsbilder:

Roni Rekoma/Lehtikuva, Marja Airio/Lehtikuva

Sisäasiainministeriö

Kuvailulehti

Julkaisun päivämäärä: 14.6.2012

Tekijät: (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ministeriöryhmä, puheenjohtaja ministeri Päivi Räsänen
Ohjausryhmä, puheenjohtaja kansliapäällikkö Ritva Viljanen
Pääsihteeri sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen

Julkaisun laji: Valtioneuvoston periaatepäätös

Toimeksiantaja: Asettamiskirje 3.11.2011; SM062:00/2011

Toimielimen asettamispäivä: 3.11.2011

Julkaisun nimi: Turvallisempi huominen – Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Julkaisun osat: Johdanto, ohjelma, liite

Tiivistelmä: Valtioneuvosto teki 14.6.2012 periaatepäätöksen kolmannelle sisäisen turvallisuuden ohjelmasta, jonka nimi on Turvallisempi huominen. Ohjelma on laadittu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa päätettyjen linjausten mukaisesti. Ohjelman valmistelu käynnistyi 3.11.2011 valtioneuvoston tekemällä päätöksellä. Ohjelman valmistelutyötä on koordinoitunut sisäasiainministeriö.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa, jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena. Sisäisen turvallisuuden ohjelman ydinsisältö muodostuu hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti arjen turvallisuuden näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisusta. Ohjelmassa on kuvattu arjen turvallisuuden tilanne ja haasteet ja esitetty 64 toimenpidettä. Lisäksi ohjelmassa on esitetty tunnusluvut, joilla seurataan sisäisen turvallisuuden kehitystä.

Toimenpiteistä noin kaksi kolmannelle painottuu ennaltaehkäiseviin toimiin. Pääosa toimenpiteistä on jatkossa pysyvää toimintaa. Ohjelmassa on päätetty toimenpiteistä muun muassa turvallisuuden tunteen lisäämiseksi, oppilaitosten ja julkisten tilojen turvallisuuden parantamiseksi, työssä kohdatun väkivallan ja vakavan väkivallan ja sen uhan vähentämiseksi, nuorten turvallisuuden parantamiseksi sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän vähentämiseksi, yritystoiminnan turvallisuuden lisäämiseksi ja rikoksen uhrin palvelujen parantamiseksi.

Ohjelman valmisteluun osallistui noin 100 asiantuntijaa, jotka edustivat yli 40 eri organisaatiota ml. viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämä. Ohjelman sisältöä valmisteltiin kuudessa asiantuntijaryhmässä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmä käsittelee asiantuntijaryhmien ehdotuksia ja muokkasi niitä edelleen sisäisen turvallisuuden ministeriöryhmän käsittelyä varten. Sisäisen turvallisuuden ministeriöryhmä hyväksyi ohjelmaluonnoksen 29.5.2012, jonka jälkeen se käsiteltiin hallituksen neuvottelussa 5.6.2012 ja sitä koskeva periaatepäätös tehtiin valtioneuvoston istunnossa 14.6.2012.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma toimeenpannaan osana eri hallinnonalojen toiminta- ja taloussuunnittelua ja tulosohtausta. Alueellisen toimeenpanon varmistamiseksi valmistellaan alueelliset toimeenpanosuunnitelmat, joka valmistuvat syyskuussa 2012. Toimeenpanosuunnitelmat valmistellaan laajassa yhteistyössä aluehallintovirastojen johdolla. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet otetaan huomioon paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoa seuraa sisäisen turvallisuuden ministeriöryhmä sekä asetettavat ohjausryhmä ja järjestöyhteistyön seurantaryhmä. Ohjelman toimeenpanosta raportoidaan vuosittain. Lisäksi sisäisen turvallisuuden ohjelmasta tehdään yhdenvertaisuusarviointi sekä laajempi vaikuttavuusarviointi.

Avainsanat: (asiasanat) sisäinen turvallisuus, turvallisuuden parantaminen, yhteistyö, poikkeushallinnollisuus,

Muut tiedot: ISBN 978-952-491-773-5 (PDF)

Sarjan nimi ja numero: Sisäasiainministeriön julkaisusarja 32/2012

ISSN: 1236-2840

ISBN: ISBN 978-952-491-772-8

Kokonaissivumäärä: 64

Kieli: suomi

Hinta: 25 € + alv

Luottamuksellisuus: Julkinen

Jakaja: Sisäasiainministeriö

Kustantaja: Sisäasiainministeriö

Inrikesministeriet

Presentationsblad

Utgivningsdatum: 14.6.2012

Författare: (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Ministergruppen, ordförande minister Päivi Räsänen
Styrgruppen, ordförande kanslichef Ritva Viljanen
Generalsekreterare chefen för sekretariatet för den inre säkerheten Tarja Mankkinen

Typ av publikation: Statsrådets principbeslut

Uppdragsgivare: Tillsättningsbrev 3.11.2011, SM062:00/2011

Datum för tillsättandet av organet: 3.11.2011

Publikation: En tryggare morgondag – Program för den inre säkerheten

Publikationens delar: Inledning, program, bilaga

Referat: Statsrådet fattade den 14 juni 2012 ett principbeslut om det tredje programmet för den inre säkerheten, som gavs namnet En tryggare morgondag. Programmet har utarbetats enligt riktlinjerna i regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering. Beredningen av programmet inleddes den 3 november 2011 genom beslut av statsrådet. Inrikesministeriet har samordnat programmets beredningsarbete.

I regeringsprogrammet har fastställts som mål att Finland är Europas tryggaste land där människor och olika befolkningsgrupper upplever samhället som jämlikt och rättvist. Det huvudsakliga innehållet i programmet för den inre säkerheten utgörs i enlighet med vad som fastslagits i regeringsprogrammet om förebyggande och lösning av de centrala säkerhetsproblemen i vardagen. I programmet beskrivs situationen och utmaningarna för säkerheten i vardagen och framläggs 64 åtgärder. Dessutom innehåller programmet nyckeltal som används för att följa upp utvecklingen av den inre säkerheten.

Ungefär två tredjedelar av åtgärderna fokuserar på förebyggande åtgärder. Merparten av åtgärderna kommer i fortsättningen att vara bestående verksamhet. I programmet ingår ett beslut om åtgärder bland annat för att öka känslan av trygghet, förbättra säkerheten i läroanstalter och offentliga utrymmen, minska våld samt allvarligt våld och hot om våld på arbetsplatser, förbättra tryggheten bland unga och minska sexuellt ofredande som riktar sig mot barn och ungdomar samt förbättra säkerheten i företagsverksamheten och tjänsterna till brottsoffer.

I beredningen av programmet deltog ca 100 sakkunniga som företrädare över 40 olika organisationer, inklusive myndigheter, organisationer och näringslivet. Programmets innehåll bereddes i sex expertgrupper. Styrgruppen för programmet för den inre säkerheten behandlade expertgruppernas förslag och bearbetade dem vidare för behandling hos ministergruppen för den inre säkerheten. Ministergruppen för den inre säkerheten godkände utkastet till program den 29 maj 2012 varefter det behandlades vid regeringsförhandlingen den 5 juni 2012 och principbeslutet om det fattades vid statsrådets sammanträde den 14 juni 2012.

Programmet för den inre säkerheten genomförs som en del av planeringen av de olika förvaltningsområdenas verksamhet och ekonomi samt resultatstyrning. För att säkerställa det regionala genomförandet bereds regionala genomförandeplaner som färdigställs i september 2012. Genomförandeplanerna bereds i ett omfattande samarbete under ledning av regionförvaltningsverken. Målen och åtgärderna som fastställts i programmet för den inre säkerheten beaktas i lokala säkerhetsplaner.

Genomförandet av programmet för den inre säkerheten följs upp av ministergruppen för den inre säkerheten samt en styrgrupp och en grupp för uppföljning av organisationernas samarbete, som tillsätts. Årliga rapporter utarbetas om genomförandet av programmet. Dessutom utarbetas en jämlikhetsbedömning samt en mer omfattande konsekvensbedömning av programmet för den inre säkerheten.

Nyckelord: inre säkerhet, förbättring av säkerheten, samarbete, tväradministrativ verksamhet

Övriga uppgifter: ISBN 978-952-491-773-5 (PDF)

Seriens namn och nummer: Inrikesministeriets publikationsserie 32/2012

ISSN: 1236-2840

ISBN: ISBN 978-952-491-772-8

Sidoantal: 64

Språk: finska

Pris: 25 € + moms

Sekretessgrad: Offentlig

Distribution: Inrikesministeriet

Förläggare/utgivare: Inrikesministeriet

Till läsaren

Syftet med programmet för den inre säkerheten är att öka säkerheten i vardagen och att effektivt ta tag i problem som minskar säkerheten eller känslan av trygghet. Programmet för den inre säkerheten är ett principbeslut av statsrådet som nu utarbetats för tredje gången. Programmet är ett led i genomförandet av regeringsprogrammet och det har i vidare mening anknytning till målen att säkerställa det finländska samhällets välfärd och konkurrenskraft i framtiden.

Alla ministerier och deras förvaltningsområden har deltagit i beredningen och genomförandet av programmet för den inre säkerheten. I beredningen deltog också företrädare för organisationerna och näringslivet i stor utsträckning och de kommer också att medverka i verkställandet av åtgärderna som fastställs i programmet. Programmet för den inre säkerheten verkställs som ett led i ministeriernas och förvaltningsområdenas verksamhets- och ekonomiplanering och resultatstyrning samt i det regionala och lokala säkerhetssamarbetet. Verkställandet av programmet stöts av de regionala verkställighetsplanerna där åtgärderna i programmet beskrivs konkret och med tidtabell.

God inre säkerhet kräver samarbete mellan myndigheterna och med organisationerna och delaktighet av människorna själva. Säkerhet kan inte utlokaliseras, den är en följd av hur samhället och samhällsmedlemmarna fungerar och hur säkerheten beaktas i de dagliga aktiviteterna. Fungerande basservice, förebyggande av marginalisering och fattigdom, utbildningspolitik som beaktar alla grupper, en välfärdsfrämjande undervisningssektor, omsorg om unga och äldre samt trivsel och trygghet i den byggda miljön och i bostadsområdena är exempel på åtgärder som lägger grunden för god inre säkerhet. Alltid räcker emellertid inte dessa åtgärder till för att förhindra eller stoppa en ur säkerhetssynpunkt negativ utveckling och därför behövs också särskilda åtgärder för att säkerheten i vardagen ska bli bättre. De sammanfattas i programmet för den inre säkerheten.

Sammanlagt etthundra sakkunniga som företräder 43 olika organisationer har deltagit i beredningen av programmet för den inre säkerheten. Beredningen omfattade seminarier, höranden, rundabordsdiskussioner och andra tillställningar där sakkunniga och andra intressentgrupper har hörts på bred front. Jag vill rikta ett tack till alla er som har deltagit i det gemensamma arbetet. Det breda deltagandet har borgat för att olika aspekter och förhållningssätt har beaktats i beredningen.

Programberedningen leddes av ministergruppen för den inre säkerheten och gruppen kommer framöver att följa och styra verkställandet av programmet. Ministergruppen följer också hur de regionala verkställandeplanerna framskrider. Uppföljningen är viktig också av den orsaken att ministergruppen genom den får mycket kunskap om hur säkerheten och känslan av trygghet utvecklar sig över tid och vilka säkerhetsutmaningarna är runtom i landet. Finland är stort i regionalt hänseende och de olika regionernas särdrag bör beaktas i arbetet med att förbättra den inre säkerheten.

14.6.2012 i Helsingfors

Päivi Räsänen

Inrikesminister
Ordförande för ministergruppen
för den inre säkerheten

Innehåll

Kuvailulehti	3
Presentationsblad	4
Till läsaren	5
1. Inledning	8
2. Syftet med programmet för den inre säkerheten	10
3. Andra program och beslut som inverkar på den inre säkerheten	10
4. Säkerheten i vardagen och de största utmaningarna	12
4.1 Säkerhetsutmaningar som utgår från marginalisering.....	12
4.2 Säkerhetsutmaningarna i vardagen.....	13
4.2.1 Säkerheten i boendet och hemmets närmiljö.....	13
4.2.2 Säkerheten i allmänna utrymmen.....	14
4.2.3 Säkerheten på gatorna.....	15
4.2.4 Säkerheten i läroanstalter	15
4.2.5 Säkerheten på arbetsplatserna	17
4.2.6 Säkerheten i trafiken.....	18
4.2.6.1 Sammanfattning: säkerhetsutmaningarna i vardagen	19
4.3 Säkerheten i företagsverksamheten	21
4.3.1.1 Sammanfattning: säkerhetsutmaningarna i företagsverksamheten	22
4.4 Risken för våld och andra brott	22
4.4.1 Antalet brott, förövare och offer.....	22
4.4.2 Våldets offer och förövare	23
4.4.3 Sexualbrott, offer och förövare	24
4.4.4 Rasistiska och andra hatbrott, offer och förövare.....	25
4.4.5 Gränsöverskridande och organiserad brottslighet	26
4.4.5.1 Sammanfattning: säkerhetsutmaningar i samband med brott och hot om våld	26
5. Åtgärder för att lösa och förebygga problem som försämrar tryggheten i vardagen	26
5.1 Känslan av trygghet ökas	26
5.1.1 Invånarnas möjligheter att delta i arbetet för ökad trygghet och trivsel i det egna bostadsområdet ökas	26
5.1.2 Säkerheten och känslan av trygghet samt förtroendet för myndigheterna hos befolkningen med invandrarbakgrund förbättras	29
5.2 Indikatorer som mäter utfallet av förebyggande säkerhetsarbete utvecklas och nationella enkätundersökningar genomförs regelbundet	30
5.3 Trygg inlärningsmiljö säkras	31

5.4 Säkerheten och trivselen i offentliga utrymmen förbättras	33
5.4.1 Säkerheten på allmänna platser och vid allmänna tillställningar förbättras	33
5.4.2 Säkerheten i affärscentra förbättras	34
5.5 Säkerheten på arbetsplatserna tryggas	35
5.6 Säkerheten i den byggda miljön förbättras	37
5.7 Säkerheten i trafiken ökas	38
5.8 Trygg uppväxtmiljö för unga säkerställs	38
5.8.1 Rattfylleriet bland unga minskas	38
5.8.2 Brottsspiralen hos unga bryts i tid	38
5.8.3 Återfallsbrottligheten hos unga minskas	40
5.8.4 Sexuellt ofredande och sexualbrott som riktar sig mot barn och ungdomar förebyggs	40
5.9 Ett tryggt liv för de äldre säkerställs	42
5.9.1 Säkerheten för hemmaboende äldre ökas	42
5.9.2 Säkerheten i omsorgs- och serviceboende förbättras	42
5.10 Allvarligt våld och hot om allvarligt våld minskas	43
5.10.1 Koncept för förhindrande av allvarligt våld utarbetas för situationer som kräver snabba insatser	43
5.10.2 Familjedräp förebyggs	44
5.11 Säkerheten i företagsverksamheten och en störningsfri verksamhet i företagen förbättras	44
5.11.1 Förutsättningarna för säkerhetsledarskap förbättras	44
5.11.2 Risker som snedvrider konkurrensen avväjrs	45
5.11.3 Risker som riktar sig mot egendom och människor minskas	46
5.11.4 Risker som riktar sig mot företagens kunskapskapital minskas	47
5.12 Säkerhetsproblem relaterade till alkoholbruk minskas	49
5.13 Tjänsterna till brottsoffer och stödet till brottsförövare förbättras	50
5.13.1 Finansieringen av brottsoffertjänster ökas till den nivå efterfrågan på tjänsterna förutsätter	50
5.13.2 Tjänsterna avsedda för brottsoffer ökas och den regionala täckningen förbättras	51
5.13.3 Hänvisning av brottsoffer till relevanta tjänster säkerställs	52
5.13.4 Återfallsbrottlighet förebyggs genom förbättrat stöd till fångar som frigges	53
5.14 Våldshandlingar som utgår från extrema tänkesätt förebyggs	55
5.15 Tillgången till frivilliga för säkerhets- och larmuppdrag tryggas	56

6. Genomförande och rapportering av programmet för den inre säkerheten samt nyckeltal och mätare för uppföljningen	57
6.1 Genomförande och årsrapportering av programmet för den inre säkerheten	57
6.2 Utvärdering av programmet för den inre säkerheten	58
6.3 Organ som ska tillsättas för genomförandet och uppföljningen av programmet för den inre säkerheten	58
6.4 Nyckeltalen i uppföljningen av programmet för den inre säkerheten	59

1. Inledning

God säkerhet består av en omfattande helhet där det centrala är allmänhetens välbefinnande, en stark social kohesion och gemenskap, ekonomisk stabilitet och samhällets livskraft. Inom samhällets olika sektorer och på initiativ av invånarna görs det ett omfattande arbete för att upprätthålla och förbättra säkerheten. Syftet med programmet för den inre säkerheten är att lägga fram lösningar till vissa säkerhetsutmaningar i vardagen där man genom förebyggande och ingripande verksamhet kan öka tryggheten och välmåendet i vardagen och främja samhällsfreden.

Med inre säkerhet avses enligt definition ett samhällstillstånd där alla kommer i åtnjutande av de fri- och rättigheter som det rättsliga systemet garanterar dem, utan rädsla och otrygghet orsakad av brottslighet, störningar, olyckor eller nationella eller internationella fenomen.

Programmet för den inre säkerheten är ett principbeslut av statsrådet som fattas en gång per regeringsperiod där regeringen beslutar hur den inre säkerheten ska förbättras under perioden. Statsrådets principbeslut om program för den inre säkerheten har fattats tidigare åren 2004 och 2008.¹

De viktigaste prioriteringarna i programmet fastställs i regeringsprogrammet. I programmet för statsminister Jyrki Katainens regering beslutades det 17.6.2011 att kärninnehållet i programmet för den inre säkerheten ska byggas på förebyggande och lösning av de säkerhetsproblem som är viktigast ur ett vardagsperspektiv.

Den 3.11.2011 tillsatte regeringen ett projekt för att bereda programmet för den inre säkerheten. Projektet tillsattes i gemensam beredning mellan olika ministerier. Beredningen utgick från de riktlinjer för programinnehållet som hade slagits fast i regeringsprogrammet. Resultatet av den förvaltningsövergripande beredningen var ett beslut om att särskild fokus ska ställas på säkerheten i vardagen och i boendet, större trygghet för ungdomarna, säkerhetsriskerna relaterade till alkohol och andra rusmedel samt på att utveckla tjänsterna för brottsoffer och brottsförövare. Programmet för den inre säkerheten skildrar de centrala säkerhetsutmaningarna i vardagen och lägger fram lösningar och åtgärder för att förebygga problemen.

För att säkerheten ska bli bättre och problemen kunna lösas effektivt krävs det allt oftare att olika aktörer gemensamt kommer överens om verksamhet och tidtabeller. Tyngdpunkten i programmet för den inre säkerheten ligger i målsättningar och åtgärder vars verkställande förutsätter samarbete mellan myndigheter och organisationer. Gemensamt genomförda och sammanjämkade åtgärder blir ofta också kostnadsmässigt mycket fördelaktigare jämfört med att olika sektorer och förvaltningsnivåer arbetar för samma mål ovetande om varandra. Programmet för den inre säkerheten siktar in sig på fenomen med förhöjda risker och problem beträffande tryggheten i vardagen som inte kan lösas med åtgärder som riktar sig till hela befolkningen.

Som ett led i programmet för den inre säkerheten har det utarbetats en säkerhetsstrategi för företagsverksamhet. Strategin genomförs i samarbete mellan myndigheterna och näringslivet och de viktigaste åtgärderna i strategin har skrivits i programmet för den inre säkerheten.

¹ Trygghet i vardagen 23.9.2004, Ett säkert liv åt alla 8.5.2008.

Det program som nu har färdigställts är det tredje programmet för den inre säkerheten. Programmet för vidare det arbete som inleddes med de tidigare programmen, beaktande förändringarna och de nya utmaningarna i omvärlden.

Programmet för den inre säkerheten genomförs genom att målen och åtgärderna beaktas i resultatstyrningen och i planeringen av verksamheten och ekonomin. Dessutom utarbetas regionala verkställighetsplaner som främjar målen regionalt och lokalt. De regionala verkställighetsplanerna skildrar hur de nationellt fastställda målen och åtgärderna för den inre säkerheten verkställs i de olika regionerna beaktande regionala särdrag, redan genomförda åtgärder och annat pågående arbete.

Åtgärderna som fastställs i programmet för den inre säkerheten verkställs inom ramen för det vanliga arbetet och en del av de fastställda åtgärderna kommer framöver att bli bestående verksamhet. Det styr de olika aktörernas egen verksamhetsutveckling och egna tjänster i ett förvaltningsövergripande perspektiv med hänsyn till målen i regeringsprogrammet.

I början av programmet för den inre säkerheten beskrivs regeringsprogrammets mål för den inre säkerheten som programmet ska främja. De viktigaste utmaningarna avseende tryggheten i vardagen beskrivs i kapitel 4. I kapitel 3 presenteras andra program och beslut som påverkar den inre säkerheten. För undvikande av överlappningar tas frågor som behandlas i dem inte upp till granskning i det här programmet. I kapitel 5 föreslås åtgärder för att lösa trygghetsproblemen i vardagen och förebyggande åtgärder. De ska i huvudsak genomföras under statsminister Jyrki Katainens regeringsperiod. I kapitel 6 beskrivs nyckeltalen som används för att följa upp programmet och i kapitel 7 bestämmelserna om hur programmet följs upp och rapporteras.

2. Syftet med programmet för den inre säkerheten

I regeringsprogrammet 17.6.2011 anges målet för den inre säkerheten enligt följande:

Målet för den inre säkerheten ska vara att Finland är Europas tryggaste land där människor och olika befolkningsgrupper upplever samhället som jämlikt och rättvist.

Programmet för den inre säkerheten ska för sin del säkerställa att regeringsprogrammets mål för den inre säkerheten uppnås.

Syftet med programmet för den inre säkerheten är att förebygga och bekämpa olycksfall, olyckor och brott samt att öka känslan av trygghet. Allmänt taget har välfärden bland befolkningen i Finland ökat, men samtidigt hopas problemen allt klarare hos en liten grupp människor. När problemen tillspetsas kan de leda till handlingar och fenomen som sänker säkerheten för individer, gemenskap och samhälle. Programmet för den inre säkerheten syftar till åtgärder för att ingripa i identifierade problem och risker och bryta en utveckling som är negativ för individens och samhällets säkerhet. Programmet för den inre säkerheten stärker aktiviteter som ökar befolkningens välfärd och samhällets livs- och konkurrenskraft och som verkställs på bred bas inom samhällets olika verksamhetssektorer.

De viktigaste enskilda målen i programmet för den inre säkerheten är att minska de alkoholrelaterade säkerhetsproblemen, säkerställa en trygg uppväxtmiljö för unga, förbättra tryggheten för de äldre och förbättra tjänsterna för brottsoffer. Målet är också att införa koncept som myndigheterna i samarbete med organisationerna kan ta till för att snabbt kunna ingripa i situationer som hotar individens, gemenskapens eller samhällets säkerhet.

3. Andra program och beslut som inverkar på den inre säkerheten

Republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott beslutade i oktober 2011 att inleda beredningen av en säkerhets- och försvarspolitisk redogörelse. Det är meningen att redogörelsen ska lämnas till riksdagen under 2012. I statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse görs en övergripande utvärdering av Finlands säkerhets- och försvarspolitik och där läggs statsrådets riktlinjer till slutet av 2010-talet fram. Redogörelsen grundar sig på ett brett säkerhetsbegrepp. I en värld av ömsesidigt beroende har flera av säkerhetshoten och utmaningarna gränsöverskridande karaktär och betydande konsekvenser. Hanteringen av dem kräver även andra åtgärder än traditionella säkerhetspolitiska instrument och militärt försvar.

Betänkandet av Hallbergkommittén som statsrådet hade tillsatt för en övergripande utredning av samhällets beredskap färdigställdes i december. Rekommendationerna i betänkandet verkställs som bäst.

Den 16.12.2010 fattade statsrådet ett principbeslut om samhällets säkerhetsstrategi. Strategin sammanjämkar beredskapen inom de olika förvaltningsområdena. Den fortsätter det arbete som inleddes med strategin om trygghet av samhällets vitala funktioner. Samhällets säkerhetsstrategi utgör en gemensam plattform för beredskap och krisledning för alla aktörer i samhället. Den kompletteras och fördjupas av andra strategier och styrdokument i anknytning till beredskap och störningar som har tagits fram av förvaltningsområdena.

I enlighet med vad som beslutats i statsminister Jyrki Katainens regeringsprogram har social- och hälsovårdsministeriet startat ett förvaltningsövergripande åtgärdsprogram för att minska utslagning, fattigdom och hälsoproblem. Resultatet av åtgärdsprogrammet kommer att få en central inverkan på hur den inre säkerheten utvecklas.

Andra ur säkerhetssynpunkt viktiga åtgärdsprogram är programmet för minskande av våld mot kvinnor och åtgärdsprogrammet Ett tryggt liv för barn och unga för förebyggande av olycksfall bland barn och unga. Åtgärdsprogrammet från 2011 Ett säkert liv för de äldre innehåller åtgärder för att förbättra säkerheten för äldre. Ett åtgärdsprogram för åren 2012–2015 för att minska användningen av rusmedel och de skador det orsakar är under beredning och ett nationellt handlingsprogram om mänskliga rättigheter för åren 2012–2013 färdigställdes våren 2012. Alkoholprogrammet är ett samarbete för att minska alkoholskadorna som har gjorts sedan 2008 och framåt. Statsrådet godkände 19.1.2012 ett program för bekämpning av grå ekonomi. I statsrådets principbeslut för bättre trafiksäkerhet har regeringsperiodens viktigaste åtgärder på den här sektorn skrivits in. Beredningen av ett program för bekämpning av den organiserade brottsligheten har inletts.

En rapport som behandlade säkerhetsläget i glest bebyggda områden utarbetades 2009.² Rapporten innehåller rekommendationer för bättre säkerhet i glest bebyggda områden och det bör ses till att rekommendationerna genomförs. Rapporten kommer framdeles att utarbetas regelbundet i syfte att följa utvecklingen beträffande säkerhet, trygghetskänsla och tillgång till säkerhetstjänster i glest bebyggda trakter.

Statsrådet fattade 2010 beslut om en strategi för bekämpning av terrorism, och denna strategi ska uppdateras under regeringsperioden. Åtgärderna i programmet för den inre säkerheten om förebyggande av våldsam extremism stödjer strategin för bekämpning av terrorism.

För att undvika överlappningar tar programmet för den inre säkerheten inte upp målen och åtgärderna i de här programmen till granskning.

Strategin för Europeiska unionens inre säkerhet har godkänts och verkställs som bäst. De mål och åtgärder som har fastställts i Europeiska unionen beaktas i programmet för den inre säkerheten till den del de nationellt har samband med målen för att förbättra säkerheten i vardagen.

Kommunreformen är under arbete och målet är att minska antalet kommuner från vad det är i dagsläget. Försvarsmakten förnyar sin struktur. Försvarsmakten har flitigt deltagit i det regionala och lokala samarbetet för att verkställa programmet för den inre säkerheten. Det är viktigt att samarbetet fortsätter också under kommande år.

² *Säkerhet i glesbygden. Lägesrapport 2009. IM publikationer 20/2009.*

4. Säkerheten i vardagen och de största utmaningarna

I internationell jämförelse är Finland ett mycket tryggt land. Allmänheten har ett starkt förtroende för myndigheterna och andra människor. Jämför man länderna i Europeiska unionen sinsemellan är den allmänna brottsnivån i Finland låg men brotten mot liv på hög nivå. I antalet brott mot liv finns det stora regionala skillnader. Det alkoholrelaterade våldet är en utmaning som är en av de största orsakerna till det stora antalet brott mot liv. Antalet olyckor är stort. I trafiksäkerhet placerar sig Finland bland de tio säkraste länderna i Europeiska unionen. I korruptionsjämförelsen har Finland hållit sig bland de minst korrumperade länderna.

I enlighet med regeringsprogrammet 17.6.2011 är de viktigaste inhemska utmaningarna förebyggande av utslagning och segregation i samhället, vilket har en trygghetsfrämjande verkan. I det följande beskrivs säkerhetsläget i vardagen och de viktigaste utmaningarna utifrån forskningsdata och utredningar.

4.1 Säkerhetsutmaningar som utgår från marginalisering

Marginalisering är ett brett begrepp. Marginaliseringen kan ha samband med den enskilda individens problem med välmåendet. Med marginalisering kan man också avse en process, där problemen hopar sig och där faktorerna som främjar utvecklingen kan finnas både hos den enskilda individen, i gemenskapen och i samhället. Marginalisering är ofta förbunden med fattigdom, med att man är allmänt illa lottad eller har ekonomiska problem. Fattigdom i sig producerar inte negativa sociala arvsfaktorer, utan föräldrarnas och familjens svagare anknytning till samhället. Det kan också handla om brist på delaktighet, vilket främjar en mental isolering från samhället och dess funktioner. Marginalisering kan gå i arv från en generation till följande, varvid man i barnoms hemmet lär sig beteende- och reaktionsmönster som ökar risken för marginalisering.

Marginalisering är en central faktor bakom säkerhetsproblem. Marginalisering är ofta förbunden med missbruk av rusmedel. Riklig användning av rusmedel i samband med andra marginaliseringsfrämjande faktorer kan snabbt skärpa läget så att den enskilda individen förlorar förmågan att hantera sitt liv och hamnar utanför samhället. Marginaliseringen inverkar på individens, den närmaste kretsens och i vidare perspektiv på samhällets säkerhet.

Alkoholen är den största enskilda faktorn bakom våld och olyckor. Den figurerar i ca en fjärdedel av trafikolyckorna på vägarna med dödlig utgång och i ca 10 procent av alla vägtrafikolyckor. Också andra olyckor och olycksfall har samband med alkohol.

Av ungdomarna som drunknar är ca 70 procent och av dem som förolyckas i sjötrafiken ungefär hälften påverkade av rusmedel vid olyckstillfället. Ungdomarnas alkoholbruk minskade under 2000-talet ända fram till 2009, då den positiva trenden stannade upp och andelen ungdomar som drack sig kraftigt berusade var högre än tidigare. Enligt undersökningen från 2009 om hälsovanor bland unga drack sig 22 procent av pojkarna och 21 procent av flickorna i åldern 14-18 år månatligen kraftigt berusade.

Brottsligheten i anknytning till marginalisering uppkommer genom samverkan mellan många faktorer. Marginaliseringen har ett klart samband med vålds- och egendomsbrottslighet och med narkotikabrottslighet när man börjar begå brott på grund av eget missbruk. Personliga och strukturella faktorer som främjar marginalisering kan leda till brottsligt beteende. Att ansluta sig till en subkultur som bedriver och godkänner kriminell verksamhet kan stödja en svag identitet och stärka ställningen i gemenskapen.

Ett särdrag i det finska våldet är att det har en fast koppling till marginalisering. Den vanligaste förövaren av brott mot liv i Finland är en marginaliserad man som är arbetslös och som missbrukar rusmedel och vid tidpunkten för gärningen är kraftigt berusad. Våldsoffren och förövarna är ofta samma personer. Finland har ett starkt ackumulerat våld. Enligt uppgift från rättspolitiska forskningsinstitutet upplever ca 90 procent av finländarna aldrig något våld. Analogt riktar sig 67 procent av allt våld mot 1 procent av befolkningen. Samma bakgrundsfaktorer är ofta också förknippade med våld i nära relationer och familjevåld.

Enligt en rapport³ som publicerades 2012 har antalet marginaliserade ungdomar de senaste åren ökat endast litet. Antalet har växlat mellan 9 procent i början av 1990-talet mot ca 5 procent vid slutet av 2011. År 2010 fanns det inalles 51 300 marginaliserade ungdomar i åldern 15-29 år. Av dem var 32 500 i utslagningens hårda kärna. De syns inte i någon statistik och det finns heller inga uppgifter om var de är eller vad de gör. Av de marginaliserade ungdomarna har nästan en fjärdedel invandrarbakgrund och var tredje ungdom med främmande modersmål utan utbildning är marginaliserad. Det finns stora skillnader i risken för marginalisering bland de olika invandrargrupperna. Ungdomar i åldern 15-29 år som talar somaliska är till 40 procent marginaliserade.

Avbruten skolgång och arbetslöshet ökar ungas risk att marginaliseras och bli indragna i kriminell verksamhet. Kunskapen om betydelsen av avbruten skolgång och arbetslöshet för ungdomarnas framtida liv har ökat och detta har effektiviserat arbetet för att förebygga och avvärja avbruten skolgång.

Sammanfattning om säkerhetsrisker i samband med marginalisering:

- Alkoholmissbruk som stärker marginaliseringen bör minskas.
- Säkerhetsproblemen i anknytning till alkoholbruk bör minskas. Exempel på det är benägenheten att råka ut för olycksfall eller olyckor och den stora risken för att bli offer för våld eller utövare av våld eller att hamna in på en brottslig bana.
- Marginaliserade unga människors svaga ställning bör förbättras och brottsligt beteende hejdas innan problemen tillspejlas.

³ Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? (Vilse - Vilka är de marginaliserade ungdomarna?) Pekka Myrskylä. Eva-analys 19, 1.2.2012

4.2 Säkerhetsutmaningarna i vardagen

4.2.1 Säkerheten i boendet och hemmets närmiljö

Jämfört med andra västliga länder i Europeiska unionen händer det i Finland mycket olyckor hemma och i den närmaste omgivningen av hemmet.⁴ Ungefär en tredjedel av olycksfallen sker i hemmiljö och antalet har nästan fördubblats under de senaste 25 åren.⁵ Olycksfall i hemmet händer män oftast i samband med underhålls-, renoverings- och byggnadsarbete, kvinnor mest i samband med matlagning och när man rör sig i hemmet. Det vanligaste olycksfallet i hemmet är att man ramlar och faller.

⁴ Vid jämförelse av olycksfallsstatistik bör det beaktas att statistikföringen varierar länderna emellan. Statistiken har också förbättrats med åren och det är möjligt att den mera exakta och mera täckande statistikföringen för sin del ökar antalet olycksfall som kommer till myndigheternas kännedom.

⁵ Tapaturmat Suomessa. (Olycksfall i Finland) Kati Tiilikainen (red.). Edita 2009. s. 78–80.

År 2010 inträffade inalles 2 856 olycksfall med dödlig utgång. Av dem som dog vid olycksfall var 65,4 procent män och 34,6 procent kvinnor. De flesta förolyckades när de ramlade och föll. Mest utsatta för olycksfall med dödlig utgång är män i åldern 50–64 år och kvinnor i åldern 80–89 år.

Antalet äldre ökar snabbt. En central utmaning när det gäller boendesäkerheten är att säkerställa ett tryggt och säkert boende för de äldre. Äldre människor bor hemma till allt högre ålder och antalet ensamboende äldre ökar. Det sker mycket olyckor i hemmet för äldre människor, och det vanligast är att man ramlar eller faller från låg höjd. Var tredje av dem som bor hemma och varannan av dem som bor i serviceboende eller inrättningar ramlar omkull minst en gång om året. De som redan har ramlat omkull en gång har hög risk för att göra det en gång till, av dem som har ramlat omkull en gång ramlar ungefär hälften en gång till. Följderna av ett olycksfall är ofta allvarliga på grund av äldre människors allmänna skörhet. För äldre människor är det väsentligt med bättre säkerhet i hemmiljön, men också att rörelse- och funktionsförmågan upprätthålls.

Olycksfallen med dödlig utgång hos barn har sjunkit betydligt. Ännu i början av 1970-talet dog ca 300 barn årligen i olycksfall. I medlet av 2000-talet hade antalet sjunkit till bara litet över 20. När det gäller olycksfallen som kräver sjukhusvård har utvecklingen inte varit lika positiv, barn under 15 år hamnar på sjukhus på grund av olycksfall lika ofta som för 20 år sedan.

För barn under skolåldern sker olyckorna mest i hemmet. I skolåldern sker olycksfallen vanligtvis i den fritidsomgivning där barnet fördriver sin tid.

Hur städad det är och den allmänna trevnaden i näromgivningen inverkar på människornas säkerhet och också på känslan av trygghet. Enligt undersökningar är det så att brottsligheten ökar om omgivningen är ostadad och otrivsam. Risken för olycksfall minskar om gårdar och gångvägar hålls städade och i skick. Halkolyckor kan förebyggas på vintern genom att effektivt förhindra att det är halt.

4.2.2 Säkerheten i allmänna utrymmen

Allmänheten tillbringar allt mera tid i offentliga eller semioffentliga utrymmen. Det gäller till exempel affärscentra och under den varma årstiden öppna utrymmen, såsom parker, torg och stadscentra. Under de senaste åren har det byggts många affärscentra.

Ungdomarnas vistelse i affärscentren grundar sig inte på konsumtion utan det huvudsakliga ändamålet är ofta bara att vistas där, sitta och umgås med vänner. Vuxnas möjligheter att fördriva tiden i affärscentra har blivit mångsidigare, eftersom där finns många restauranger, biografier och i vissa fall också badinrättningar. Affärscentren har utöver sitt ursprungliga syfte också i allt högre grad blivit centrum för tidsfördriv. Utanför tillväxtcentren samlas folk, i synnerhet ungdomarna, på de stora servicestationerna. De här utrymmena som ursprungligen varit planerade för konsumtion är i allt större utsträckning allmänhetens gemensamma vardagsrum och ungdomslokaler.

De ovan beskrivna utrymmena, som härfter kallas allaktivitetsutrymmen, är mycket olika och utmaningarna när det kommer till säkerheten är av många slag. Med tanke på verksamheten i lokalerna är säkerheten dock central, eftersom säkerhet är en grundförutsättning för en smidig och lönsam affärsverksamhet och för att kunderna ska trivas. En god säkerhetsnivå är en viktig konkurrensfördel för affärscentra och andra motsvarande utrymmen.

Säkerhetsutmaningarna i allaktivitetsutrymmena har ökat. De är utsatta för olycksrisker såsom eldsvåda och vattenskador. Dessutom kan de utsättas för risker från sådana personers sida som av någon orsak väljer utrymmet till plats för ett våldsdåd. Allaktivitetsutrymmen har ofta många aktörer där alla har sina egna säkerhetssystem som kan vara på helt olika nivå och det kan vara utmanande att säkerställa den övergripande säkerheten. Personalomsättningen kan vara stor och det finns skillnader i personalens säkerhetskompetens. Störande beteende och användning av berusningsmedel i affärscentrens och servicestationernas näromgivning kan reflekteras som störningar i verksamheten och som hotfulla situationer också inne i allaktivitetsutrymmet.

4.2.3 Säkerheten på gatorna

Den nationella offerundersökningen som skildrar helhetsbrottsligheten har utförts regelbundet sedan början av 1980-talet. Undersökningen jämför olika former av våld. Gatuvåldet har enligt undersökningen nästan halverats på trettio år. I samhällsplaneringen beaktas faktorer som inverkar på säkerheten allt bättre. Också polisens verksamhet har blivit mera metodisk och med hjälp av analysverksamhet riktas resurserna både tidsmässigt och regionalt till områden där det förekommer säkerhetsrisker.

Ser man till gatuvåldet är den mest problematiska tidpunkten efternatten i städernas centrum när restaurangerna stänger. Restaurangerna håller öppet till arla morgon och de som avlägsnar sig från restaurangerna den tiden är ofta mycket berusade, trötta och hungriga. Detta leder lätt till dispyter i taxiköerna eller vid korvkioskerna och käbblet kan också leda till våld, ibland med mycket allvarliga följder.

Stölderna på gatan och i hemmets näromgivning som riktar sig mot äldre har ökat de senaste åren. Stölderna utförs ofta av unga marginaliserade individer. Bland dem finner man också grupper som kommer från utlandet och som väljer ut äldre människor till offer. Äldre är lätta offer. En stöld blir ett rån, om det också förekommer våld eller hot om våld. Även obetydligt våld kan vara ödesdigert för en skör gammal människa. En äldre människa som är rädd för att röra sig på gatan kan börja isolera sig hemma och få ångest av att inte våga sköta sina dagliga ärenden.

Ur säkerhetssynpunkt är det viktigt att fästa uppmärksamhet också på underhållet av gator och vägar. Underhåll och skötsel av gator och trottoarer är utmanande i Finland i synnerhet om vintern. Städerna har allt mera börjat uppmärksamma gatuunderhållet efter att kunskapen om de skador och kostnader som halkolyckor för med sig har tilltagit. Det är särskilt viktigt att gator och trottoarer är välsköta för att det ska vara säkrare för äldre människor att röra sig.

I Finland sker det varje år ca 200 000 halkningsolyckor som leder till skada eller men. Antalet har ökat med ca 30 procent under det senaste decenniet. Det beräknas att halkningsolyckorna orsakar direkta årliga kostnader för samhällsekonomin på ca 200 miljoner euro.

4.2.4 Säkerheten i läroanstalter

Läroanstalterna är i central ställning när det gäller barnens och ungdomarnas säkerhet. Barn och unga tillbringar en stor del av vardagen i skolan eller någon annan läroinrättning. Mobbning minskar välmåendet hos barn och unga. Mobbning kan leda till betydande psykiska och ibland också fysiska men hos barn och unga och inverka på deras kommande liv. Det förekommer våld och hot om våld i läroanstalter i en omfattning som man inte har säkra uppgifter om. Skolmassakern i Jokela och i Kauhajoki lyfte på ett uppskakande sätt fram hur viktigt säkerhetsarbetet i skolorna är.

Enligt lagstiftningen inom undervisningssektorn har eleverna rätt till en trygg inlärningsmiljö så att de inte blir utsatta för våld, mobbning eller trakasserier. Räddningslagen ålägger läroanstalterna att utarbeta räddningsplaner där man bland annat ska förutse farliga situationer och deras verkningar, utrymningsvägar och möjligheter att ta skydd samt bestämma om utbildning av personal för sådana situationer. Inrikesministeriet gav 19.1.2009 anvisningar för komplettering av läroanstalternas räddningsplaner så att de också beaktar händelser av kategorin skolmassaker.

De negativa konsekvenserna av mobbning för välmåendet hos barn och unga är erkända. Mobbning kan ske sinsemellan mellan eleverna. Även lärare kan vara mobbare eller bli utsatta för mobbning. Enligt uppskattning utsätts ett barn av tio för upprepad mobbning. Om mobbningen börjar anta rekvisiten för brott i lagstiftningen, handlar det om brott. Det kan vara fråga om ärekränkning, olaga hot eller misshandel, som kan vara fysisk eller psykisk. Det kan också leda till straffansvar att vara mobbarens medbrottsling, medhjälpare eller uppviglare. Det är viktigt att man ingriper i störande beteende redan hos små barn, då störande beteende som uppträder i den tidiga barndomen enligt undersökning är en central faktor som varslar om brottsliga levnadsvanor i framtiden.

Sexuellt ofredande mot barn och unga har börjat komma fram mera än tidigare. Det sker också i läroanstalter och bland skolkamrater och mellan skolkamrater. Det sexuella ofredandet och sexuella våldet mot flickor har utretts till exempel i skolhälsoenkäter. Ett växande fenomen är ofredanden via elektroniska och sociala medier där både flickor och pojkar är utsatta.

Enligt den senaste skolhälsoenkäten har 49 procent av flickorna i årskurs åtta och nio i grundskolan upplevt sexuellt ofredande, 44 procent av flickorna i gymnasiet och 55 procent av flickorna som studerar i yrkesskolor. Sexuellt kränkande benämningar, såsom att bli kallad för hora, hade upplevts av 40 procent av flickorna i högstadiet, 31 procent av flickorna i gymnasiet och 45 procent av flickorna i yrkesinriktade läroanstalter. Enligt den senaste skolhälsoenkäten hade ungefär en tredjedel av flickorna stött på störande sexuella inviter eller ofredanden via nätet eller telefonen. Av pojkarna hade ca 6-7 procent upplevt ofredanden via nätet eller telefonen. Enligt barnofferundersökningen 2008 hade litet över en femtedel av flickorna i årskurs nio upplevt sexuella ofredanden och inviter via nätet under det senaste året.

Enligt barnofferundersökningen från 2008 är barn och unga utsatta för mera våld än vuxna. Endast 1-3 procent av fallen kommer till polisens kännedom. Motsvarande siffra för vuxna är ca 20 procent. Det finns ingen exakt statistik över våldet i läroanstalter. I vissa skolor har man samlat in uppgifter om incidenter som har samband med våld eller hot om våld och antalen har i de här fallen varit anmärkningsvärt höga. Polisen kallas till platsen endast i de allvarligaste fallen.

Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL har utrett våld som riktas mot skolgångsbiträden och enligt dem som svarade på enkäten hade 16 procent av skolgångsbiträdena utsatts för våld i sitt arbete. Enligt enkäter om arbetsmiljön har våldet mot lärare ökat. I Esbo hade 12 procent av lärarna upplevt att de hade utsatts för hotelser eller upplevt våldsamma situationer i sitt arbete.

I Finland samlas det inte in statistiska uppgifter på det nationella planet om olyckor som sker i skolorna. Utifrån vårdanmälningsregistret kan det uppskattas att andelen olycksfall som sker i skolorna och behandlas på sjukhus hos 7-15-åringar är ca 9 procent av alla olycksfall. Det uppskattas ha skett några skololyckor med dödlig utgång under de senaste åren.⁶

Läroanstalterna utsätts alltjämt för hot, och en del av hoten är allvarliga. Antalet hot riktade mot skolorna har minskat från åren innan, men en allt större del av dem är skyndsamma uppdrag. Polisen iakttar fortfarande nolltolerans vid hot mot skolor.

⁶ Ett tryggt liv för barn och unga. Nationellt program för förebyggande av olycksfall bland barn och unga. THL-rapport 27/2009.

4.2.5 Säkerheten på arbetsplatserna

Arbetsplatsolyckornas andel av alla olyckor uppgick 2009 till 19 procent.⁷ Det omkom 25 löntagare i arbetsolyckor 2009 och 29 löntagare 2010. Mest olyckor sker inom byggsektorn.

Statistikföringen av våld i arbetet är bristfällig, eftersom anställda inte alltid anmäler om våld de har utsatts för, i synnerhet vid lindrigt våld. Företagen samlar nog uppgifter, men siffrorna är inte alltid offentliga. Polisen statistikför inte våld i arbetet separat. Till följd av en ändring i lagstiftningen som trädde i kraft 2011 hör lindring misshandel som riktar sig mot en person på grund av hans eller hennes arbetsuppgifter under allmänt åtal.

Enligt offerundersökningarna har våld eller hot mot våld i arbetet ökat ansevärt under de senaste tjugo åren. I synnerhet verkar det som om kvinnor under 2000-talet hade upplevt mera våld eller hot om våld på sina arbetsplatser, och enligt offerundersökningen är våld på arbetsplatsen den vanligaste formen av våld mot kvinnor. Våldet i arbetet tycks de senaste åren ha börjat öka långsammare. Enligt den senaste nationella offerundersökningen hade dryga fem procent av de vuxna kvinnorna blivit offer för arbetsplatsvåld under 2008 (2005 ca 4 procent). Männens risk för våld är avsevärt lägre (2 procent) och den har hållit sig rätt konstant de senaste decennierna. Huvuddelen av våldet var hotfulla situationer. Under 2008 hade drygt två procent av de vuxna kvinnorna och en knapp procent av männen blivit offer för misshandelsbrott i sitt arbete.⁸ Den största risken att råka ut för våld på arbetsplatsen fanns i yrken inom hälso- och sjukvården. Också den ökade risken som helhet berodde så gott som helt på denna bransch.⁹ Våldet på arbetsplatsen är endast sällan grovt.

Enligt arbetssäkerhetscentralen råkar ungefär 140 000 personer i Finland ut för hot eller våld i sitt arbete. Årligen registreras ca 2000 arbetsolyckor orsakade av våld i olycksfallsregistren, vilket bara är ungefär en tiondedel av de våldsamma situationer på arbetsplatserna som gett upphov till skador. Enligt rättspolitiska forskningsinstitutets undersökningar har det de senaste åren kommit 2 500-3 000 misshandelsbrott som skett vid kundbetjäning till polisens kännedom årligen och av dem har 100-150 betecknats som grova.¹⁰ Enligt arbets- och näringsministeriets arbetsmiljöbarometer hade sju procent av löntagarna utsatts för våld 2009.

Det uppskattas att olaga hot mot anställda och mot företagets ansvarspersoner har ökat. Enligt brottsäkerhetsutredningar har hoten mot ansvarspersoner i företagen ökat särskilt i stora företag som sysselsätter mera än 250 personer.¹¹

Bakomliggande orsaker till det ökade våldet i arbetet är att ensamarbetet har ökat, öppethållningstiderna har blivit längre och en allt större övergång till ett 24/7-samhälle. Också ökad användning av alkohol och andra rusmedel samt mentalvårdsproblem är en central orsak till att kunder uppför sig våldsamt.

⁷ År 2009 utgjorde andelen olyckor i samband med motion 29 procent och olyckorna i hemmet 27 procent av alla olycksfall.

⁸ Underlaget för procentandelarna är hela befolkningen i åldern 15-75 år, procentandelarna av männen och kvinnorna i arbetslivet är betydligt större, vilket också till en del förklarar de högre andelarna i arbetsmiljöbarometern som utgår från löntagarbefolkningen.

⁹ Sirén Reino, Aaltonen Mikko, Kääriäinen Juha: Suomalaisten väkivaltakokemukset (Upplevelser av våld bland finländare) 1980-2009. Rättspolitiska forskningsinstitutets publikationsrapporter 103. Helsingfors 2010.

¹⁰ Brottsituationen 2009. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa (Brottsligheten och påföljdssystemet i ljuset av statistiken). Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökningar 250.

¹¹ Se företagens brottsäkerhetsutredningar – Centralhandelskammaren och Helsingforsnejdens handelskammare, 2005 och 2008.

En stor utmaning med tanke på arbetsplatserna och arbetssäkerheten är att den grå arbetskraften har ökat. Grå ekonomi förekommer framför allt inom bygg-, restaurang-, logistik- och städsektorn. Den arbetskraft som är anställd inom den grå ekonomin har en på många sätt mycket svag ställning. De omfattas inte av företagshälsovården, arbetarskyddsfrågorna är ofta försummade och säkerhetsdetaljerna på arbetsplatsen inte omskötta. Enligt en rapport som Europeiska Institutet för Kriminalpolitik HEUNI publicerade 3.2.2011 utnyttjas utländska arbetstagare allt oftare i Finland. Som värst är utnyttjandet arbetsrelaterad människohandel.

4.2.6 Säkerheten i trafiken

Trafiksäkerheten har avsevärt förbättrats allt sedan 1970-talet. En central faktor som har inverkat på utvecklingen var införandet av hastighetsbegränsningar. Säkerheten har också förbättrats av allt bättre planerade vägar, införandet av ny teknologi som har höjt bilarnas säkerhet samt olika skyddsanordningar. År 2009 förolyckades i genomsnitt 70 personer per en miljon invånare i vägtrafiken inom området för Europeiska unionen, i Finland var motsvarande siffra 52.

Om man ser till hela tidsperioden har antalet förolyckade i vägtrafiken i Finland de senaste tjugo åren sjunkit med i genomsnitt 25 procent och antalet skadade med ca 12 procent. Enligt förhandsuppgifter förolyckades 292 och skadades 7919 människor i vägtrafiken 2011.

Trafikolyckorna med dödlig utgång bland fotgängare och cyklister sjönk snabbare än personbilsolyckorna. Trafikdöden inom den tunga trafiken har minskat endast litet under det senaste decenniet. Samtidigt ökade antalet motorcykelolyckor nästan med hälften.

Antalet barn som förolyckats i vägtrafiken har sjunkit till en femtedel under de senaste tjugo åren. Den största faktorn bakom utvecklingen är den ökade användningen av skyddsanordningar. Det dör flera pojkar än flickor i vägtrafiken. I vägtrafiken har det under de senaste fem åren i genomsnitt dött 11 och skadats färre än 600 barn i åldern 14 år eller yngre varje år. Antalet barn som skadats i vägtrafiken har minskat mindre än antalet trafikdöda. Den största risken att skadas i trafiken har barn i åldern 10?14. I denna åldersgrupp sker det mycket cykelolyckor. Trafikolyckorna bland unga, 15?24 år, har minskat under 2000-talet. Var fjärde som 2009 förolyckades i trafikolyckor på vägarna var ung. Av de unga dog 74 procent i personbilsolyckor, av dem var över hälften förare. Av de rattfyllerister som var delaktiga i olyckor med dödlig utgång 2009 var 32 procent under 25 år. Unga män förolyckas i trafikolyckor sju gånger oftare än unga kvinnor.

Antalet skadade unga i vägtrafiken har ökat sedan 2000-talet. År 2009 var andelen unga skadade i vägtrafiken 38 procent och deras risk för att skada sig klart högre än för den övriga befolkningen. Särskilt har risken att skada sig ökat för 15?17-åringar, vilket till största delen beror på mopedolyckorna.

Antalet mopeder och lätta fyrhjuliga fordon, däribland mopedbilar, som används i vägtrafik har ökat. Enligt undersökning är mopeden det farligaste fordonet räknat enligt kilometer. Risken att råka ut för en allvarlig trafikolycka med moped är över tiofaldig jämfört med en personbil. De senaste åren har det årligen dött i genomsnitt 10 mopedförare i Finland. Antalet skadade är ca ettusen per år. I de flesta mopedolyckor är trimmade mopeder delaktiga. Inte endast unga, utan även deras föräldrar trimmar mopeder.

År 2010 var andelen 65-åriga av alla körkortsinnehavare 14 procent och antalsmässigt var de något över 500 000. Äldre bilförare undviker ofta dåliga förhållanden, uppskattar säkerhet och tar inte stora risker och gör sig i allmänhet inte skyldiga till rattfylleri eller fortkörning. Äldre förare kan ha problem med att gestalta situationer där många olika faktorer inverkar samtidigt. Förarens reaktionsförmåga kan ha försämrats, det kan gå långsammare att sätta sig i rörelse och vara svårt när man ska svänga eller köra i korsningar. Vanligast är det att olyckor för äldre förare sker vid sväng i korsning. Med åldern ökar också risken för sjukdomsattacker under körning.

Under det senaste decenniet har antalet äldre förolyckade i trafiken minskat med 20 procent. Antalet skadade har däremot ökat med 5 procent. Under de senaste fem åren har det i vägtrafiken årligen dött i genomsnitt 77 och skadats 840 människor som fyllt 64 år. Av antalet förolyckade och olyckor skedde 62 procent för passagerare.

Både för cyklister och fotgängare uppgick antalet förolyckade och antalet olyckor till 18 procent. Äldre cyklisters risk för olyckor är tre gånger större än för den övriga befolkningen, i proportion till åldersklassens storlek. Korsningar är särskilt farliga för äldre cyklister.

Årligen förolyckas ca 50 fotgängare i trafiken. Största delen av olyckorna sker i tätorter. Större risk för fotgängare än att bli överkörd av en bil är att skada sig i samband med fall eller halkning.

Äldres risk för att dö som fotgängare är dubbelt så hög som för den övriga befolkningen, i proportion till åldersklassens storlek. Av de fotgängare som förolyckats på skyddsväg i vägtrafiken är två av tre äldre.

Polisen fick kännedom om något under 160 000 trafikbrott 2011. Enligt en nationell razziaundersökning som mäter helhetsbrottsligheten har antalet personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri hållits på samma nivå de senaste fem åren. År 2011 var antalet rattfyllor som polisen fick kännedom om litet över 21 300. Av dem var 11 300 grovt rattfylleri. Det årliga antalet trafikbrott och rattfyllor påverkas märkbart av omfattningen av polisens trafikövervakning och olika intensifierade trafikövervakningskampanjer samt av kameraövervakningen av fortkörning. Razziaundersökningarna som mäter mängden faktisk brottslighet ger vid handen att antalet personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri har hållit sig på samma nivå de senaste 10 åren.

4.2.7 Sammanfattning: säkerhetsutmaningarna i vardagen

- Antalet olyckor i hemmet och på fritiden och av dem orsakade förluster av hälsa och välfärd och stora kostnader för samhället bör minskas.
- Antalet fall och halkningar och av dem orsakade skador och kostnader bör minskas.
- Boendesäkerheten för äldre bör förbättras.
- Tryggheten i allmänna utrymmen, såsom affärscentra och motsvarande, bör säkerställas.
- Stöld och rån som riktar sig mot äldre bör förebyggas och motverkas.
- Gatuvåldet i städernas centrum på efternatten när restaurangerna har stängt bör minskas.
- Säkerheten i läroanstalterna bör förbättras och det bör ingripas effektivt vid mobbning och våld i skolorna.
- Hot om allvarligt våld bör identifieras i ett tidigt skede och sådant våld förebyggas samt beredskap upprätthållas för situationer där hotet riktar sig mot en stor grupp av människor.
- Våld och hot i arbetet bör minskas.
- Antalet unga rattfyllerister bör minskas.
- Antalet mopedolyckor och trimningen av mopeder bör minskas och säkerheten vid mopedkörning förbättras.
- Säkerheten för äldre cyklister och fotgängare bör ökas.

4.3 Säkerheten i företagsverksamheten

Företagsverksamhetens säkerhet är en central faktor i upprätthållandet och ökandet av Finlands internationella konkurrenskraft. De finska företagens viktigaste kapital är kunskapen. Vid avvärjande av olaglig ekonomisk under rättelseverksamhet och risker i samband med kunskapskapital handlar det om ett långvarigt, strategiskt hot mot Finland. Kunskapskapitalet kan också ses som en fråga som är kritisk för vår underhållssäkerhet.

Företagsverksamhet är ett sätt för kriminella organisationer att skaffa sig inflytande och att understöda brottslig verksamhet. Medlemmarna i organiserade kriminella sammanslutningar har fört in våld och hot om våld i den ekonomiska brottsligheten och indrivningsverksamheten. Det är svårt att uppskatta riskerna för penningtvätt och organiserad brottslighet som riktar sig mot företag, då smygbröttsligheten är stor. Det finns ett nära samband mellan penningtvätt och organiserad brottslighet i näringslivet. Penningtvätt har så gott som undantagslöst kopplingar till narkotikabrottslighet, annan organiserad brottslighet och grå ekonomi. Tvättade pengar har också en mycket stor betydelse och stort inflytande med tanke på den lagliga verksamheten, för med hjälp av den kan man dumpa priserna och ge fart åt en osund konkurrens. Det kan i sin tur få ärliga företagare att ta till grå ekonomi och det uppstår en slags självmatande cirkel av grå ekonomi som utesluter företag som följer normerna. Företagen kan sällan själva skydda sig mot penningtvätt i sådana fall där man utifrån försöker utnyttja företaget eller inom företaget har personer som utnyttjar det för penningtvättsändamål.

Bland företagssäkerhetsriskerna som förvränger konkurrensen är den viktigaste för närvarande den grå ekonomin. Den grå ekonomin förvränger konkurrensen genom att den gör det möjligt för företaget som gör sig skyldigt till det att få högre lönsamhet till exempel när det undviker bikostnader som hör till laglig affärsverksamhet, när de kan erbjuda anställda högre inkomster eller billigare produkter och tjänster än konkurrenterna som arbetar lagligt. Till följd av att avvärjandet av den grå ekonomin har misslyckats blir allt flera företag i det stränga konkurrensläget tvungna att ty sig till koncept från den grå ekonomin, vilket för sin del i allt större utsträckning har konstaterats ha samband med organiserad brottslighet, penningtvätt och försummelse av arbetsgivaransvar. De negativa och konkurrensförvrängande effekterna av den grå ekonomin påverkar särskilt bygg- och transportbranschen samt husbyggnads-, inkvarterings- och förplägnadsbranschen.

I internationell jämförelse är Finland ett av de minst korruperade länderna i världen. Enligt en statistik publicerad i december 2011 av Transparency International placerade sig Finland på andra plats av de minst korruperade länderna i världen. De fall som har uppdagats på senare tid har blottat en del strukturella problem i Finland som har samband med korruption. Ur den lagliga företagsverksamhetens synpunkt kommer korruptionen till synes till exempel i förlorade konkurrensutsättningar. Finska företag kan också i sin verksamhet utomlands bli indragna i korruption.

Hemma i Finland verkar fokus för påverkan genom korruption vara inställt på markanvändning och därmed sammanhängande byggande. Enligt polisens uppskattning är korruptionen som uppträder i näringsverksamhet i nära förbindelse med den grå ekonomin i byggbranschen. De senaste åren har dessutom har en del finska företag eller representanter för dem misstänkts för korruption i internationell handel. Enligt centralkriminalpolisens korruptionslägesbild från 2009 upplevs de s.k. bästa bror-nätverken som utbyter tjänster sinsemellan utan direkt ersättning i pengar som en av de besvärligaste korruptionsformerna i Finland.

Antalet stölder och snatteribrott riktade mot butiker som polisen fått kännedom om och försöken till sådana brott har ökat samtidigt som antalet stölder som polisen fått kännedom om totalt sett har minskat. En del av brotten utförs allt mera professionellt och uppskattningen är att andelen utländska yrkesbrottslingar av gärningsmännen ökar.

Störningsfri verksamhet är viktigt med tanke på företagsverksamhetens kontinuitet. Det är viktigt också med tanke på samhällets säkerhet, då ur samhällssäkerhetens synpunkt centrala funktioner i stor utsträckning är på företagans ansvar. Störningar under normala omständigheter, såsom elavbrott eller avbrott i dataförbindelserna på grund av extrema väderfenomen kan avsevärt försvåra företagans verksamhet och rentav få den att upphöra. Ungefär 2000 företag omfattas av försörjningsberedskapsverksamheten, och krisberedskapen hos dessa företag främjas som ett led i upprätthållandet av samhällets försörjningsberedskap. Inalles är över 250 000 företag verksamma i Finland. Företagsverksamheten är allt mera nätverksbaserad och underleverantörskedjorna är ofta långa. Till följd av detta kan ett litet företags verksamhet visa sig vara viktigt med tanke på en central samhällsfunktion. Det är följaktligen i samhällets breda intresse att främja en störningsfri verksamhet och öka krisberedskapen hos företagen.

4.3.1 Sammanfattning: säkerhetsutmaningarna i företagsverksamheten

- Brott som riktar sig mot företagans kunskapskapital bör bekämpas.
- Brottslighet som utnyttjar laglig affärsverksamhet bör bekämpas.
- Konkurrensförvrängande verksamhet, såsom grå ekonomi, bör bekämpas.
- Störningsfri verksamhet för företag som inte omfattas av försörjningsberedskapsverksamheten bör säkerställas.

4.4 Risken för våld och andra brott

4.4.1 Antalet brott, förövare och offer

År 2011 kom nästan 950 000 brott till polisens kännedom, av vilka ungefär hälften var trafikförseelser. I strafflagen beskrivna brott utfördes 525 000. Endast en del av brotten kommer till myndigheternas kännedom. En del av brotten är s.k. övervakningsbrott, där det statistikförda antalet påverkas av hur aktivt polisen avslöjar dem. Exempel på övervakningsbrott är rusmedelsbrott och trafikbrott. Ju allvarligare brott det handlar om, dess sannolikare är det att det anmäls till polisen. Många olika faktorer inverkar på anmälningsaktiviteten och den uppskattas ha ökat de senaste decennierna. Exempelvis anmäls egendomsbrott för att man ska få ersättning från försäkringen. Tröskeln att göra en anmälan hos polisen sjunker om det går lätt och behändigt.

I internationell jämförelse är brottsligheten i Finland och de andra nordiska länderna mindre än på annat håll i Europa. När det gäller brott mot liv placerar sig Finland i gruppen som hör till de brottsligaste länderna i västra Europa.

Antalet trafikbrott som kommit till polisens kännedom har ökat år för år bl.a. på grund av intensifierad automatövervakning. Ungefär en fjärdedel av brotten som kommit till polisens kännedom är olika slag av egendomsbrott. Sett över en längre tid har de brotten uppvisat en sjunkande trend. Till följd av att informationssamhället har utvecklats har också brottsligheten i nätet ökat i takt med att folk tillbringar allt mera tid och utför allt flera aktiviteter på nätet. Det har också förts fram att man med rätt små investeringar kan få stora vinningar av brott med hjälp av datanäten.

Antalet våldsbrott som kommit till polisens kännedom har ökat. Misshandelsfallen har de senaste åren varit över 30 000. Antalet misshandelsfall som 2011 kom till polisens kännedom ökade och misshandelsbrotten uppgick till över 40 000. Den huvudsakliga orsaken är en ändring i lagstiftningen som hade till följd att lindrigt våld i nära relationer, på arbetsplatsen eller som riktade sig mot personer under 18 år hör under allmänt åtal. Antalet brott mot liv är i genomsnitt 130 per år.

Av dem som gör sig skyldiga till brott är största delen ungdomar och unga vuxna i åldern 15-30 år. Också en stor del av brottsoffren är unga. Brottslighet har ofta att göra med ungdomens förbigående åldersfas för att sedan minska med tilltagande ålder. Ett undantag utgör här den ekonomiska brottsligheten, där förövarna i allmänhet i genomsnitt är äldre och det inte sker någon nedgång i den brottsliga aktiviteten med åldern.

Brotten fördelar sig inte jämnt mellan de unga utan en liten del av ungdomarna begår många brott. En tilltagande utmaning är att brott begångna av ungdomar ackumuleras hos en liten grupp. Hos de ungdomar som upprepat begår brott har det oftast också hopat sig andra problem. När man undersökte barn i Helsingfors kunde man observera att 70 procent av de barn som hade återfallit till brott hade haft att göra med barnskyddet redan före sin första brottsliga gärning.¹² Vidare har avbruten skolgång och arbetslöshet i undersökningar observerats ha ett samband både med att begå våldsdåd och med att bli offer, när man ser till det allvarliga eller upprepade våldet.¹³

Bland dem som misstänks för brott är mera än dubbelt så många män som kvinnor. Kvinnor är lika ofta offer för brott som män.

Av brottsmisstänkta utländska medborgare är ungefär hälften estländare, ryssar och svenskar. Det vanligaste brottet utländska medborgare gör sig skyldiga till är trafikbrott. De utländska medborgarnas andel av andra än trafikbrott som kommit till polisens kännedom var 11,4 procent år 2010. Något under hälften av de brottsmisstänkta utländska medborgarna hade hemvist i Finland. Proportionellt sett har utländska medborgare årligen oftare varit misstänkta för våldtäkter. Också vid stölder, rån och andra sexualbrott har utlänningarnas andel varit hög. Det är att märka att relationstalen kan stiga av att flera brott ansamlas hos en liten grupp, eftersom samma person förekommer som brottsmisstänkt i statistiken flera gånger. Antalet utländska fångar har stigit avsevärt under de senaste tjugo åren men är fortfarande lägre i jämförelse med många andra länder i Europa. Den största gruppen utlänningar som har dömts till fängelse var estländare och hälften av dem avtjänade straff för narkotikabrott.

¹² Savolainen, Jukka; Hinkkanen, Ville ja Pekkarinen, Elina (2007): *Lasten rikolliset teot ja niihin puuttuminen. Tutkimus alle 15-vuotiaina poliisin tietoon tulleista rikoksenteijöistä Helsingissä. (Brottsliga gärningar begångna av barn och åtgärder beträffande dem. Undersökning om brottsförövare i Helsingfors som i under 15-års ålder kommit till polisens kännedom.) Rättspolitiska forskningsinstitutets forskningsrapporter 76.*

¹³ Aaltonen, Mikko (2010): *Nuorten aikuisten koulupudokkuus, työttömyys ja väkivaltarikollisuus -väkivallan tekijät ja uhrin kansallisesti edustavan rekisteriaineiston valossa. Oikeus 39 (3), 220–247. (Unga vuxnas avbrutna skolgång, arbetslöshet och våldsbrottslighet – våldsförövare och offer i ljuset av nationellt representativt registermaterial.)*

4.4.2 Våldets offer och förövare

Största sannolikheten för att bli offer för våld har unga vuxna. Unga män löper större risk än unga kvinnor att bli offer för våld. Våldets förövare och offer är ofta samma personer. Personer med invandrarbakgrund blir oftare offer för våldsbrott än majoritetsbefolkningen.

Risken för våld riktar sig främst mot utslagna män utanför arbetslivet som i allmänhet också missbrukar rusmedel. Brott mot liv och alkohol är nära förbundna med varandra. Merparten av dem som gör sig skyldiga till brott mot liv begår sin gärning alkoholpåverkade och brotten begås ofta i samband med intag av alkohol. Det finns för närvarande ett klart statistiskt samband mellan nivån på brotten mot liv och alkoholkonsumtionen (försäljningen) också regionalt. I genomsnitt är nivån på brotten mot liv högre, ju högre alkoholkonsumtionen är. Brotten mot liv mellan vuxna, där bägge parter vid tidpunkten för gärningen är nyktra, är endast 15 procent av alla brott mot liv.

Våldet i nära relationer och familjevåldet ackumuleras och de negativa effekterna är omfattande. Det kan ofta också få långvariga konsekvenser. De underliggande orsakerna till våld i nära relationer och familjevåld är desamma som till våld i allmänhet. Våld i parrelationer är ett hot mot barnets uppväxt och utveckling. Enligt undersökning löper ett barn eller en ungdom som hemma har blivit vittne till våld eller upplevt våld en större risk för att själv börja ta till våld. De är också mera utsatta för att bli offer för våld. I samma familjer där barn utsätts för våld, använder också makarna våld mot varandra.

Enligt enkäterna om helhetsbrottsligheten riktar sig mycket, i synnerhet lindrigt våld mot barn och unga. Förövaren är ofta ett annat barn eller en annan ungdom och de vuxna märker det inte. Fysisk bestraffning av barn och unga har minskat avsevärt de senaste decennierna.

Vid en kartläggning 2008 av barns och ungdomars upplevelser av våld observerades att det med vem och var den unga tillbringade sin fritid hade samband med anhopning av våld. De ungdomar som tillbringade största delen av sin fritid med familjen upplevde minst våld. Ungdomar som tillbringat sin fritid i allmänna utrymmen, såsom på gator, torg, caféer eller på järnvägsstationen hade flera våldsupplevelser än andra. Man märkte att användningen av rusmedel hade samband med anhopat våld. Enligt undersökning anhopas hos flickor våld i näromgivningen, medan det hos pojkar är mera typiskt med upplevelser som brottsoffer utanför hemmet. Barnens och föräldrarnas rusmedelsmissbruk, gräl mellan föräldrarna och barnets sätt att tillbringa sin fritid samt barnets eget brottsliga beteende verkar prognostisera anhopning av våld.¹⁴

¹⁴ Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset (Upplevelser av våld hos barn och unga). Polisyrikeshögskolans rapporter 71/2008. Rättspolitiska forskningsinstitutets forskningsrapporter 87.

4.4.3 Sexualbrott, offer och förövare

Antalet sexualbrott som har kommit till polisens kännedom har ökat under de senaste åren. Sexualbrotten uppdagas oftare än tidigare till följd av ändringarna i lagstiftningen. Smygbrottsligheten har minskat och enligt offerundersökningarna har också det totala antalet brott minskat en aning.

Med en enkätundersökning riktad till unga ska det utredas hur vanligt det är med sexuellt utnyttjande av barn.

I barnofferundersökningen från 2008 (Ellonen m.fl. 2008) har andelen gärningar som klassificeras som sexuellt utnyttjande hållits oförändrad hos flickor och nästan oförändrad hos pojkar i undersökningarna från 1988 och 2008. Däremot har upplevelser av sexuellt utnyttjande av minst 10 år äldre vuxna minskat hos flickor och hållits konstant hos pojkar. Också könsumgänge och tvingande till könsumgänge samt handlingar med inslag av våld har minskat 2008 jämfört med 1988. Enligt offerundersökningen (Ellonen & Sariola 2008) upplevs merparten av utnyttjandet i åldern 13–16 och förövaren är någon annan än en familjemedlem. Utnyttjande inom familjen var i undersökningen ytterst sällsynt. Fall som kategoriseras som sexuellt utnyttjande är klart vanligare hos flickor än hos pojkar. Utifrån offerundersökningen är till 80 procent av alla offer flickor. Bland de dömda brotten var flickornas andel av offren ungefär 90 procent (Hinkkanen 2009). Antalet brott med beteckningen sexuellt utnyttjande av barn som anmäls till polisen har ökat. År 2010 uppgick antalet till 1 103 och 2011 till 1 565.

Både flickor och pojkar får anmärkningsvärt många sexuella inviter via nätet, av vilka en del kan leda till sexualbrott. Enligt observationer av dem som utför arbetet i praktiken är den typiska förövaren en man i ca 20-40-årsåldern och det typiska offret en flicka i åldern 12-15 år. För ett barn kan det vara en mycket traumatisk upplevelse att bli utsatt för sexuellt ofredande eller förledande. Förövaren kan förfoga över material som är avslöjande ur barnets synpunkt och som sprids vidare över nätet under tiotals år. En aktiv förövare kan redan under en kort tid sträva efter att få kontakt med ett stort antal barn genom flertal kontaktförsök. Tiotals barn kan vara föremål för handlingar som rentav uppfyller rekvisitet för ett egentligt brott.

4.4.4 Rasistiska och andra hatbrott, offer och förövare

Med hatbrott avses brott som har fördomar och fientlighet mot den folkgrupp offret antas representera eller faktiskt representerar som motiv. Motivet för ett hatbrott kan också gälla offrets etniska eller nationella bakgrund, religiösa övertygelse, livsåskådning, sexuella läggning, könsuttryck eller funktionsnedsättning.

Sedan 1998 har man regelbundet följt brottsligheten med rasistiska drag och dess särdrag som kommit till polisens kännedom. År 2009 utvidgades uppföljningen till att också omfatta andra grunder för hatbrott. De mest betydande nationaliteterna när det gäller brottslighet har genom åren varit desamma. Ungefär hälften av offren för hatbrott är finska medborgare (58 procent år 2009). Bland dem finns till exempel romer och barn till invandrare. Somalierna har varit den näst största offergruppen (7 procent). Ryska, irakiska, iranska och turkiska medborgare är de följande vanligaste grupperna som utsätts för rasistiska brott. I proportion till antalet utländska medborgare som bor i Finland är det mest allmänt att somalierna utsätts för rasistiska brott (17 brott på varje 1000 medborgare år 2009).

Antalet rasistiska brott som kom till polisens kännedom ökade på 2000-talet, men vände nedåt 2011. Antalet rasistiska brott som anmäls till polisen påverkas också av andra faktorer än antalet brott, såsom förtroendet för polisen bland befolkningen med invandrarbakgrund och för hur polisen undersöker brottsmisstankar med rasistiska motiv. Det kan också gå så att det rasistiska motivet faller bort när behandlingen av brottet går vidare från förundersökning till åklagare och domstol. Polisyrkeshögskolan har gjort en undersökning om hur rasistiska brott framskrider i straffprocessen. Enligt undersökningen bifogar polisen uppgiften om ett eventuellt rasistiskt motiv till de brott som den skickar vidare till åklagaren. I den senare straffprocessen går det rasistiska motivet av olika orsaker inte nödvändigtvis vidare ända till en dom. Det är viktigt att åklagarväsendets och domstolens verksamhet och förfaranden beaktas i behandlingen av brott med ett eventuellt rasistiskt motiv.

Polisen fick kännedom om inalles 860 misstänkta hatbrott 2010, av vilka 741 var rasistiska. Antalet rasistiska brott minskade 2010 med 15 procent för första gången på årtal.

Det allmännaste hatbrottet är ett rasistiskt brott och motivet till gärningen etnisk eller nationell bakgrund, därefter kommer religiös övertygelse eller livsåskådning och det tredje är sexuell läggning. Andra allmänna hatbrott är verbal kränkning, hot eller ofredande och misshandel. De vanligaste misstänkta brotten med rasistiska drag är misshandel, ärekränkning och olaga hot.

Både de som är föremål för hatbrott och förövarna är oftast män i åldern 15–24 år och det vanligaste misstänkta hatbrottet är misshandel mot män. Kvinnor utsattes vanligtvis för ärekränkning. Förövaren är vanligtvis en finsk man.

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) genomförde 2008 en enkät om diskriminering och rasism. Enligt enkäten hade under året en tredjedel (32 procent) av somalierna som bor i Finland blivit offer för rasistiskt våld, hot om våld eller allvarliga hotelser. Skillnaden mellan somalierna och hela den finska befolkningen i hur vanligt det är med upplevelser av våld är anmärkningsvärt hög. Enligt Europeiska brotts- och säkerhetsenkäten (EU ICS) hade hela befolkningen under ett års tid 7,5 upplevelser av våld eller hot om våld för varje 100 medborgare. Enligt invandrarenkäten hade somalierna i Finland 59,2 upplevelser av våld eller hotelser för varje 100 som svarade. Av de olika grupperna i enkäten hade somalierna som bor i Finland klart flest upplevelser av våld eller hot om våld under ett år.

4.4.5 Gränsöverskridande och organiserad brottslighet

Gränsöverskridande och organiserad brottslighet har en allt synligare inverkan på säkerheten i vardagen. Exempel på det är grupper från utlandet som begår egendomsbrott på ett professionellt sätt. Denna s.k. hit and run-brottslighet har ökat under de senaste åren. De organiserade kriminella sammanslutningarna och deras medlemsantal har hållit sig på en relativt stabil nivå. Den organiserade brottsligheten använder sig av metoder, såsom våld och hotelser, som också kan försätta utomstående i fara. De organiserade kriminella sammanslutningarna rekryterar unga till medlemmar. Orsaken till att man låter rekrytera sig kan vara av många slag, man traktar efter ställning och respekt, efter ekonomisk vinning särskilt när den egna ställningen på arbetsmarknaden är dålig, samt efter den starka samhörighetskänslan inom gruppen. Det är ofta omöjligt att avsäga sig sitt medlemskap i en sammanslutning och den som vill utträda ur den kan riskera liv och hälsa.

4.4.6 Sammanfattning: säkerhetsutmaningar i samband med brott och hot om våld

- Utmaningen är att slå vakt om Finland som ett land med låg brottslighet också i framtiden.
- Det alkoholrelaterade våldet bör minskas.
- Anhopningen av brott hos en liten grupp unga bör åtgärdas och dessa ungas brottsspiral brytas.
- Våldsspiralen över generationerna som följer på upplevelser av våld i nära relationer och familjen bör brytas.
- Allvarligheten i sexuellt ofredande och gromning på nätet bör kunna igenkännas och tillräckliga utredningsmetoder för polisen säkerställas.
- Våldet och antalet rasistiska brott som befolkningen med invandrarbakgrund upplever bör minskas.
- Den organiserade brottsligheten i företagsverksamhet bör bekämpas.
- Gängen med västar bör förhindras att utvidga sin verksamhet och genom påverkan bör nya medlemmar avstyras från att söka sig till dessa gäng.

5. Åtgärder för att lösa och förebygga problem som försämrar tryggheten i vardagen

I enlighet med vad som fastställts i regeringsprogrammet lägger programmet för den inre säkerheten fram lösningar till de centrala problemen beträffande säkerheten i vardagen samt åtgärder för att förebygga säkerhetsproblemen. Åtgärderna har fastställts med utgångspunkten att de ska riktas mot fenomen där säkerhetsriskerna bedöms ha ökat. Åtgärderna har utarbetats i konkret form för att de ska leda till praktiska åtgärder och för att man ska kunna följa upp verkställigheten. För varje åtgärd anges de myndigheter som har det primära verkställighetsansvaret. Utöver dem kan andra aktörer som är centrala för den aktuella frågan medverka i verkställandet.

Den myndighet som har huvudansvaret för att en åtgärd genomförs anges först i stycket om ansvar för respektive åtgärd. Den huvudansvariga myndigheten anges med fet stil i texten. Myndigheten som har huvudansvaret för en åtgärd kallar de andra för verkställandet av åtgärden relevanta aktörerna till samarbete.

5.1 Känslan av trygghet ökas

5.1.1 Invånarnas möjligheter att delta i arbetet för ökad trygghet och trivsel i det egna bostadsområdet ökas

Delaktigheten stärks av att invånarna medverkar i arbetet för det egna bostadsområdets trygghet och trivsel. Invånarnas behov blir bättre beaktade och gemensamma aktiviteter främjar också känslan av gemenskap.

Delaktigheten och samarbetet förutsätter att invånarna har möjlighet att få aktuell statistikbaserad information om hurudana brott, olyckor och andra störande fenomen som sker inom bostadsområdet. Nyheterna om brott och olyckor har ökat tydligt och det ökar invånarnas känsla av otrygghet och ovisshet om de verkliga säkerhets-hoten. Saklig information ökar växelverkan mellan invånare och myndigheter och effekterna av myndigheternas säkerhetsfrämjande åtgärder genom att de bättre kan riktas rätt. Informationen kan tas i anspråk för bedömningen av det lokala säkerhetsläget, vilket behövs i den lokala säkerhetsplaneringen och för att identifiera s.k. hot spots.

Åtgärder:

1. Invånarnas trygghet och bostadsområdets trivsel ska förbättras genom att system med grannteam eller grannhjälp införs. Ett eget koncept skräddarsys för varje område. I konceptet ska specialåtgärder beaktas som behövs för att invånare med invandrabakgrund ska kunna involveras. Rådet för brotts-förebyggande utarbetar det stödmaterial som behövs för att alla som deltar i verksamheten ska kunna ta konceptet i bruk. För koncepten i glesbebyggda trakter ska erfarenheterna från grannhjälpssprojekten uppmärksammas.

Genomförande:

Stödmaterialet färdigt 2014, bestående verksamhet efter införandet.

Ansvariga myndigheter:

JM/rådet för brottsförebyggande, IM, MM, Byaverksamhet i Finland rf, i samarbete med aktörer som ansvarar för säkerhetsplanering, inkl. församlingar.

2. Koncept som utnyttjar teknologi och engagerar invånarna i säkerhetsarbete ska införas. Exempel på sådana koncept är projekten Trygghetsvandringar, Kerro kartalla (Berätta på kartan), Det nya lokalsamhället.¹⁵

Genomförande:

Bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

IM, JM/rådet för brottsförebyggande, SHM, MM i samarbete med regionala och lokala aktörer inom säkerhetsplanering.

¹⁵ <http://www.rikoksentorjunta.fi/Etusivu/Julkaisut/Neuvostonjulkaisut/Oppaat/Turvallisuuskavelyt>,
<http://kerrokartalla.hel.fi/>, <http://www.setlementti.fi/projektit/uusi-paikallisuus-hanke/>

3. Till stöd för beredningen av de regionala och lokala säkerhetsplanerna ska metoder för att öka den regionala och lokala säkerhetskunskapen om risker och hot utredas och därtill möjligheterna att genom ett pilotprojekt i högre grad engagera invånarna i säkerhetssamarbetet. Pilotprojektet ska bygga upp en webbplats där man lokalt samlar in information om brott som har begåtts i området, om störningar och olyckor. I piloten utnyttjas redan befintliga koncept för att samla in och föra fram information. Effekterna av verksamheten utvärderas efter att det regionala pilotprojektet har genomförts. Checklistor och kriterier för faktorer som inverkar på säkerheten i bostadsområden och bostäder införs genomgående.

Genomförande:

Piloter 2012–2014, effektutvärdering 2015.

Ansvariga myndigheter:

IM, JM/rådet för brottsförebyggande, SHM, MM i samarbete med regionala och lokala aktörer inom säkerhetsplanering, Finansbranschens Centralförbund.

5.1.2 Säkerheten och känslan av trygghet samt förtroendet för myndigheterna hos befolkningen med invandrarbakgrund förbättras

Det har framförts uppskattningar om att endast en del av brotten som riktar sig mot invandrare kommer till polisens kännedom. En orsak till det är att invandrabefolkningen har lägre tilltro till myndigheterna än den övriga befolkningen, vilket kan botten i deras egna eller föräldrarnas erfarenheter av myndigheternas agerande i det land de kommer ifrån. Även integrationen spelar in. Ju mera sammansvetsad en människa lever med sin egen referensgrupp, isär från det omgivande samhället, dess osannolikare är det med förtroende för aktörerna i det omgivande samhället eller att man tyr sig till dess institutioner.

Finland, liksom i många andra länder i Europa, gör regelbundet enkäter bland befolkningen i syfte att få kännedom om invånarnas känsla av trygghet och hur den utvecklas över tid samt om nivån på helhetsbrottsligheten. Den nationella offerundersökningen har genomförts regelbundet sedan 1980-talet. Polisen har regelbundet gjort undersökningar som utvärderar trygghetskänslan. Praktiska erfarenheter visar emellertid att enkäterna når majoritetsbefolkningen väl, men att de traditionella forskningsmetoderna inte lämpar sig för alla gruppers behov, såsom för befolkningen med invandrarbakgrund. Invånarna med invandrarbakgrund är också så fåtaliga att deras erfarenheter inte kommer fram tillräckligt i en bred enkät riktad till hela befolkningen. För att man ska kunna stärka invandrabefolkningens likaberättigande och delaktighet är det viktigt att få information om deras känsla av trygghet och om brotten som riktar sig mot dem, också om de brott som inte anmäls till polisen.

Myndighetskommunikationen är ofta svår att tillgodogöra sig, i synnerhet för dem som inte talar finska eller svenska som modersmål. Det krävs avsevärt med resurser för att informationen på invandrarnas eget språk ska kunna ökas.

Åtgärder:

4. I samarbete med invandrarorganisationerna startas en kampanj i syfte att sänka tröskeln för att anmäla rasistiska brott.

Genomförande:

2012 och 2013.

Ansvariga myndigheter:

IM, invandrarorganisationerna.

5. Det görs en enkät riktad till befolkningen med invandrarbakgrund för att man ska få information om hur deras trygghetskänsla utvecklas och om de brott som riktar sig mot dem men inte anmäls till polisen. Det är meningen att enkäten ska genomföras så att den når sin målgrupp och att resultaten kan jämföras med resultaten från enkäterna som görs i vidare utsträckning bland befolkningen.

Genomförande:

Från 2012 och framåt med regelbundna mellanrum så att resultaten finns tillhanda samtidigt som resultaten från enkäterna till hela befolkningen.

Ansvariga myndigheter:

Rättspolitiska forskningsinstitutet, Polisyrkeshögskolan och Institutet för hälsa och välfärd i samarbete med invandrarorganisationerna.

6. Säkerhetskommunikationen ska utvecklas till klarspråk för att säkerställa säkerhetstjänsternas tillgänglighet. Myndighetskommunikationen i anknytning till allmänhetens säkerhet bör bättre beakta läget för dem som har svag språkbehärskning i finska eller svenska. Detta mål ska också beaktas i handledningarna till den inledande fasens vägledning och rådgivning som föreskrivs i integrationslagen.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

IM, Polisstyrelsen, Nödcentralsverket, de lokala räddningsverken.

5.2 Indikatorer som mäter utfallet av förebyggande säkerhetsarbete utvecklas och nationella enkätundersökningar genomförs regelbundet

Nationella enkätundersökningar som följer helhetsbrottsligheten och den inre säkerhetens utveckling har genomförts regelbundet sedan 1980-talet. Resultaten av enkätundersökningarna används i politikstyrningen, lagberedningen och annat samhällsligt viktigt beslutsfattande. Enkätundersökningarna är centrala också i beredningen av beslutsfattandet i Europeiska unionen avseende frågor som gäller Finland, då de gör det möjligt att bedöma läget i Finland i relation till andra EU-länder.

Det saknas en mera systematisk och kvalitativ utvärdering på det nationella planet av effekterna av det förebyggande ungdomsarbetet som främjar ungdomarnas säkerhet och trygghetskänsla.

Åtgärder:

7. Vid behov ska varaktigheten i nationellt viktiga system för uppföljning och påvisande av säkerhet och trygghetskänsla säkerställas genom lagstiftning. Lagstiftningen ska också beakta undersökningar som inte kan kategoriseras som regelrätta säkerhetsundersökningar, men som producerar ur säkerhets-synpunkt central information. Det gäller till exempel skolhälsoenkäterna.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

UKM, IM, JM.

8. Av redan befintliga indikatorer sammanställs en s.k. indikatorkorg som årligen ska följa hur de omfattande strukturella faktorerna förändras som betingar ungdomarnas säkerhet och känsla av trygghet. Det gäller till exempel sysselsättningsgraden, fattigdom och olika nyckeltal om marginalisering. De mest centrala indikatorerna inom olika förvaltningsområden sammanförs, varefter de myndigheter som är ansvariga för åtgärden beslutar om den praktiska rapporteringen. Motsvarande indikatorgranskning breddas till att omfatta också regionerna.

Genomförande:

Utveckling 2013, därefter bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

UKM/ Delegationen för ungdomsärenden, regionförvaltningsverken, Institutet för hälsa och välfärd, Rättspolitiska forskningsinstitutet.

9. En utvärderingsmall för ungdomsarbetet som görs under ungdomarnas fritid ska utarbetas för ungdomsaktörernas eget bruk. Med hjälp av utvärderingsmallen är det meningen att effekterna av det förebyggande ungdomsarbetet och information om vad som bör utvecklas ska fås fram.

Genomförande:

Mallen klar 2013, därefter bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

UKM, nätverket för ungdomsundersökning, Finlands Ungdomssamarbete Allians rf, det kommunala ungdomsarbetet, organisationer och församlingar, utbildare av fackfolk för ungdomarnas fritid.

5.3 Trygg inlärningsmiljö säkras

Enligt lagstiftningen inom undervisningssektorn har eleverna rätt till en trygg inlärningsmiljö. En trygg undervisningsmiljö skapar grunden för att man ska trivas i skolan, för uppväxt och goda inlärningsresultat. Säkerheten i läroanstalterna har förbättrats på många sätt under de senaste åren. Det finns emellertid fortfarande rätt stora skillnader i läroanstalternas säkerhet och säkerhetsmedvetenhet. Mobbning och hotfulla situationer i samband med våld är allmänna i skolorna och kan leda till våld av allvarigare slag. Mobbningen fortsätter ofta på nätet efter skoldagens slut. Det förekommer fortfarande att mobbning förringas, trots att det uppfyller rekvisitet för brott. Den senaste tidens händelser visar att det är skäl att också vara beredd på allvarigare situationer som utgör hot mot elevers och skolanställdas liv och hälsa. För att vara beredd på sådana situationer ska varje läroanstalt ha uppdaterade räddnings- och utrymningsplaner som regelbundet bör övas in. Den senaste tidens allvarliga farosituationer visar att övning kan spara liv när det blir allvar.

Åtgärder:

10. Det ska säkerställas att det mobbningsförebyggande projektet Kiva skola införs överlag och att alla skolor följer upp utfallet. Projektet Skolfred som grundar sig på ett samarbetsavtal mellan Mannerheims barnskyddsförbund, Utbildningsstyrelsen, Polisstyrelsen, Folkhälsan och Finlands Föräldraförbund utvidgas.

Genomförande:

Bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

UKM, UBS.

11. Förebyggande av hotfulla och våldsamma situationer och ingripande vid mobbning förutsätter tillförlitlig och uppdaterad kunskap om situationer som förekommer i läroanstalterna. Uppföljningen av säkerhetsläget i läroanstalterna ska utvecklas så att det finns tillförlitliga uppgifter att tillgå om hur allmänt det är med hotfulla och våldsamma situationer och om deras uttrycksformer. Ett uppföljningsförfarande ska utvecklas för att samla information om situationer med hotfulla och våld i läroanstalterna.

Genomförande:

Konceptet klart 2013, införande till utgången av 2015.

Ansvariga myndigheter:

UKM, UBS, polisen.

12. Räddningsverken effektiviserar handledningen av skolornas egen beredskap och säkerställer att rekommendationerna i IM-publikation 40/2009 genomgående har genomförts. Målet är att räddningsverken i respektive region ska följa läroanstaltens övningar för farosituationer och vid behov skicka en påminnelse till läroanstalten, om tiden mellan övningarna blir för lång. Räddningsverken rapporterar regelbundet om övningsläget och dess täckning till kommunerna i regionen, till undervisnings- och kulturministeriet samt till inrikesministeriet. Systemet ska bli enhetligt i hela landet.

Genomförande:

Bestående verksamhet. Första rapporteringen 2013, därefter med regelbundna mellanrum.

Ansvariga myndigheter:

IM, UBS, de regionala räddningsverken i samarbete med Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland.

5.4 Säkerheten och trivseln i offentliga utrymmen förbättras

5.4.1 Säkerheten på allmänna platser och vid allmänna tillställningar förbättras

Kommunernas egna förbud om intag av alkohol på allmänna platser upphävdes genom ordningslagen 2003. Enligt ordningslagen (612/2003) är det förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser i tätorter, vid gränsövergångsställen som avses i gränsbevakningslagen och i fordon i kollektivtrafik. Förbudet gäller inte serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan, eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller intagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål. Genom en lagändring som trädde i kraft 2009 fick polisen större befogenheter än tidigare att ingripa vid offentligt drickande. I och med reformen är det lättare för polisen att beslagta alkoholdrycker och att ge ordningsbot för alkoholintag på allmän plats. Polisen får söka efter alkoholdrycker bland minderårigas saker och till det yttre inspektera ungdomars kläder för att hitta drycker. Det är också lättare än tidigare att göra sig av med ungdomarnas drycker. Man får också på vissa villkor skriva ut ordningsbot till minderåriga för innehav av alkohol, där man för motsvarande handling tidigare fick dagsböter.

Det har i praktiken visat sig vara svårt att verkställa ordningslagen och dess övervakning. Det kommer framöver att uppstå flera problem på grund av de sociala mediernas popularitet, vilket också i Finland har lett till olika slag av parkfester och inofficiella sammankomster utan arrangörer, varvid det följaktligen inte heller finns ordningsvakter, utskänkningsområden eller toaletter.

Åtgärder:

- 13.** Möjligheterna att förbjuda intag av alkohol vid lekplatser för barn ska utredas. Övervakningen av alkoholintag vid lekplatser för barn med stöd av ordningslagen ska effektivieras. I syfte att säkerställa upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet ska det utredas hur den faktiska arrangörens ansvar enligt lagen om sammankomster uppfylls vid evenemang som sammankallas via sociala medier.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

IM.

5.4.2 Säkerheten i affärscentra förbättras

Under de senaste åren har det i Finland byggts allt större och mångsidigare affärscentra. Besökarantalet i affärscentren är anmärkningsvärt höga och de kan kallas fritidscenter. I vissa stora affärscentra är antalet polisuppdrag över 1000 per år. Mängden uppdrag belastar polisen och affärscentrens säkerhetsorganisationer. Det är viktigt för kunderna och för företagen i affärscentren att säkerheten förbättras. Förutsättningarna för myndigheterna och för affärscenterföretagens säkerhetsorganisationer att upprätthålla säkerheten i affärscentren har ökat genom koncept för samarbete.

Åtgärder:

- 14.** Koncept som bygger på samarbete mellan olika aktörer och som i praktiken har visat sig fungera bra ska införas i syfte att förbättra säkerheten i affärscentra och motsvarande utrymmen och säkerheten för kunderna när de sköter sina ärenden samt för att upprätthålla känslan av trivsel och trygghet. Som exempel kan nämnas säkerhetsprojektet för affärscentra som startades i Esbo 2010 och som resulterade i skriftliga anvisningar om en modell för samverkan i bekämpningen av ordningsproblem och brott, anvisningar till de anställda i affärscentren och en säkerhetsguide för centren.

Genomförande:

Bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

Polisen, räddningsväsendet, affärscenter och bolag som är ansvariga för dem, städer och kommuner.

- 15.** Samarbetet mellan polisen och affärscentren ökas i frågor kring säkerhetshanteringen med beaktande av affärscentren säkerhetskoncept.

Genomförande:

Bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

Polisinrättningarna, affärscentren.

5.5 Säkerheten på arbetsplatserna tryggas

Våldet på arbetsplatserna har enligt undersökningar och enkäter ökat under de senaste decennierna. Enligt undersökningar som utreder helhetsbrottsligheten är våldet på arbetsplatserna den vanligaste formen av våld som kvinnor utsätts för. Det är endast en del av våldet på arbetsplatserna som anmäls till polisen. Det har flera orsaker, till exempel rädsla för att hoten ska upprepas, den fortsatta vård- eller omsorgsrelationen till den som hotar med eller begår våld, att klienternas problem hopas och fördjupas, ökad användning av rusmedel och det faktum att samhällsfunktionerna i allt högre grad fungerar enligt principen 24/7. Man kan också förringa sin offerupplevelse. Till följd av en ändring i lagstiftningen som trädde i kraft 2011 hör lindring misshandel som riktar sig mot en person på grund av hans eller hennes arbetsuppgifter under allmänt åtal.

Åtgärder:

16. Möjligheten att få olaga hot att höra under allmänt åtal ska utredas.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

JM.

17. En omfattande informationskampanj ska genomföras för att informera om lagändringen om lindrig misshandel som trädde i kraft 2011 och om hur våldet på arbetsplatserna med dess hjälp kan minskas beaktande olika slag av arbetsuppgifter och arbetsmiljöer.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

Regionförvaltningsverken i samarbete med samarbetsgrupperna för den inre säkerheten, arbetarskyddsmyndigheterna.

18. Metoder för att skydda personalen på en hel arbetsplats mot upprepade brott och störningar av en och samma person, till exempel med ett förfarande av typen besöksförbud, ska utredas.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

JM.

19. Det ska utredas hur arbetsgivarens utrednings- och bedömningsskyldighet enligt 10 § i arbetarskyddslagen (bedömning av hotfulla situationer och risker i arbetet) uppfylls i företagen avseende våld och hot om våld på arbetsplatsen. Utifrån det behov utredningen visar ska arbetarskyddets övervakningsåtgärder fokuseras på övervakning av att skyldigheten uppfylls. Näringslivet ska främja uppfyllandet av skyldigheten med en informationskampanj.

Genomförande:

Inleds 2013, utvärdering 2014.

Ansvariga myndigheter:

SHM, näringslivet.

5.6 Säkerheten i den byggda miljön förbättras

Säkerhetsfrämjande lösningar görs på flera plan. Miljön formas av de riksomfattande målen för områdesanvändningen, av landskapsplanläggning, generalplaner och stadsplanering, byggnadsplanering, planeringen av vägar, gator, parker och annan miljö samt tillstånd. I kommunfullmäktige och kommunstyrelser, olika nämnder och ämbetsverk görs ständigt avgöranden som inverkar på säkerheten i vardagen.

I statsrådets principbeslut om programmet för den inre säkerheten 2008 beslutades om en insats för att beakta säkerhetsfaktorer i planeringen av den byggda miljön. Arbetet resulterade i att webbplatsen www.turvallinenkaupunki.fi utarbetades i ett brett samarbete under ledning av miljöministeriet där man har samlat praktiska exempel och koncept för att förbättra säkerheten i den byggda miljön.

Åtgärder:

- 20.** Planeringen, genomförandet och skötseln av en säker byggd miljö ska stärkas förvaltningsövergripande. I samarbete mellan olika aktörer ska webbplatsen www.turvallinenkaupunki.fi kompletteras med exempel, goda kutymer och koncept. Det regionala och lokala säkerhetsarbetet utvecklas på bred front för att täcka också aspekter som har samband med planeringen, genomförandet och skötseln av en god och trygg byggd miljö.

Genomförande:

Bestående verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

MM i samarbete med JM, IM och aktörer som medverkar i det regionala och lokala samarbetet för den inre säkerheten och i säkerhetsplaneringen.

- 21.** Kommunernas, byggherrarnas och andra beställares medvetenhet om och förståelse för säkerhetsaspekter ska förbättras i definitionen av tillgänglighetsmålen. Bättre tillgänglighet ökar allas säkerhet och jämställdhet och minskar den allmänna risken för olycksfall. Med en kunnig planering och ett kunnigt genomförande kan tillgängligheten genomföras till ett rimligt pris i förhållande till den omfattande nyttan. Särskilt med tanke på de aktuella genomgripande renoveringarna av våningshusen i förstäderna ska man föra fram goda lösningsmodeller och genomförandekutymer för bättre tillgänglighet, såsom alternativt byggande med hissar, ramper och elektroniskt styrda dörrar. När det gäller hissbyggen ska man fästa särskild uppmärksamhet vid utrymningssäkerheten när hissarna inte kan användas. Det ska utredas och samlas exempel på hur man kostnadseffektivt kan främja tillgänglighetsförbättrande lösningar i byggnader och i den byggda miljön.

Genomförande:

Utredning 2013-2014.

Ansvariga myndigheter:

MM, kommunerna, byggherrarna.

5.7 Säkerheten i trafiken ökas

Trafiksäkerheten har förbättrats avsevärt under det senaste decenniet. En orsak är det systematiska och omfattande samarbetet inom trafiksäkerheten. Trafiksäkerhetsprogram har utarbetats för varje regeringsperiod och utifrån dem har statsrådet fattat principbeslut. Nu genomförs trafiksäkerhetsprogrammet fram till 2014. Säkerheten i sjötrafiken har inte beaktats tillräckligt i de nuvarande planerna och strategierna. Årligen omkommer ca 300 människor genom drunkning, vilket är samma siffra som antalet förolyckade i vägtrafiken under de senaste åren.

Åtgärder:

- 22.** En trafiksäkerhetsplan som täcker alla trafikformer och deras säkerhetsutmaningar ska utarbetas. Kommunikationsministeriet utreder möjligheterna att utvidga trafiksäkerhetsdelegationens verksamhetsfält eller att ändra den befintliga delegationens verksamhetsfält till att omfatta säkerheten i sjötrafik.

Genomförande:

2012 och framåt.

Ansvarig myndighet:

KM.

5.8 Trygg uppväxtmiljö för unga säkerställs

5.8.1 Rattfylleriet bland unga minskas

Ungefär en tredjedel av de unga rattfyllerister som omkommer i trafiken är under 25 år.¹⁶ Andelen unga män är mer än dubbelt större än andelen unga kvinnor. Det är viktigt att ingripa i unga rattfylleristers agerande i ett tidigt skede. Bakom rattfylleri bland ungdomar finns ofta andra problem och attityder som ökar riskbeteendet i trafiken.

Åtgärder:

- 23.** Personer under 25 som blir fast för rattfylleri erbjuds möjlighet att delta i en kartläggning av missbrukssituationen tillsammans med hälso- eller socialmyndigheten enligt modellen Tie selväksi.

Genomförande:

Beredningen startar 2012, varefter permanent verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

KM, SHM, IM, Polisstyrelsen.

¹⁶ Situationen 2009.

5.8.2 Brottsspiralen hos unga bryts i tid

En liten del av ungdomarna står för största delen av alla brott som begås av ungdomar. Risken är att brottsspiralen hos en ung person inte bryts och att han eller hon inte får den hjälp och det stöd han eller hon behöver i tid, eftersom myndigheter och organisationer riktar åtgärder mot den unga utan att veta om varandra och utan någon övergripande bedömning och planering av den ungas situation. En helhetsbedömning av den ungas situation och effektiva åtgärder för att bryta marginaliseringen och brottsspiralen förutsätter en verksamhetsmodell som bygger på permanent samarbete mellan många olika myndigheter och som kan utvecklas vidare, så att man t.ex. med hjälp av lagstiftning kan lösa centrala problem i samarbetet som har att göra med informationsutbyte och andra förutsättningar för ett effektivt samarbete.

För att bryta brottsspiralen krävs olika åtgärder beroende på om barnet eller den unga personen är under eller över 18 år. Pojkar som omhändertagits i tonåren löper särskild risk att marginaliseras och hamna in i en brottsspiral. Orsaken är ofta bristande färdigheter att klara av vardagslivet. De har inte alltid utvecklat de kunskaper och färdigheter som behövs för att ha kontroll över livet, eftersom andra människor har skött det praktiska för deras räkning. Tillräckligt stöd i rätt tid kan vara av mycket stor betydelse för den unga personens framtida liv.

Åtgärder:

- 24.** För att förebygga en brottsspiral hos gärningsmän som inte fyllt 18 år införs Ankkuri-modellen. Den tillämpas med beaktande av de lokala och regionala förhållandena och den praxis som redan finns. Modellen införs i hela landet senast 2014 som ett led i resultatplaneringen och det regionala genomförandet av programmet för den inre säkerheten. Införandet följs genom en rapport som utarbetas 2015.

Genomförande:

Införd i hela landet 2015.

Ansvariga myndigheter:

IM, SHM, UKM, regionförvaltningsverken, Polisstyrelsen, den lokala polisen och de lokala myndigheterna.

- 25.** Verksamheten hos det koordinerande nätverk för vägledning av och tjänster för unga som det föreskrivs om i ungdomslagen stärks så att verksamheten också stödjer brytande av brottsspiralen hos ungdomar. Utbildning ordnas i anslutning till saken. God praxis sprids och informationsstyrningen riktad till kommunerna och myndigheterna på lokal nivå förenhetligas:

Genomförande:

Fr.o.m. 2012, varefter permanent verksamhet.

Ansvarig myndighet:

Närings-, trafik- och miljöcentralernas ungdomsväsende i samarbete med kommunerna.

- 26.** Ungdomars möjligheter att få en stödperson eller mentor som finns vid den ungas sida och långsiktigt delar vardagens utmaningar förbättras. Stödpersonsverksamheten stärks som en del av åtgärderna för särskilt stöd, och den stärker det uppsökande ungdomsarbetet och samhällsgarantin för unga. Det säkerställs att det stöd, den vägledning och den rådgivning som ges 18-20-åringar tas emot.

Genomförande:

Permanent verksamhet.

Ansvarig myndighet:

UKM i samarbete med kommunerna, organisationer och frivilligverksamhet.

5.8.3 Återfallsbrottsligheten hos unga minskas

Genom att ungdomar som gjort sig skyldiga till brott hänvisas till medling främjas att den unga personen får möjlighet att möta offret och ta ansvar för sina gärningar. Att följderna av den brottsliga gärningen konkretiseras och ett möte med brottsoffret kan vara effektiva metoder att förebygga framtida brott i fråga om unga gärningsmän.

Åtgärder:

- 27.** Genom praktiska åtgärder säkerställs att de som hänvisar ungdomar till medling eller medlarna förmedlar information om olika hjälpinstanser och tjänster, om det blir aktuellt under medlingen eller när man hör sig för om intresset för medling.

Genomförande:

Utvärdering av åtgärderna 2015.

Ansvariga myndigheter:

Regionförvaltningsverken, medlingsbyråerna.

- 28.** Användningen av medlingsförfarandet utökas i fråga om unga gärningsmän. Medlingshandboken ses över så att man försöker erbjuda unga gärningsmän möjlighet att ersätta den skada de orsakat genom arbete. Målet är att den unga inte ska göra sig skyldig till nya brott när han eller hon konkret möter följderna av sina gärningar.

Genomförande:

2012 framåt.

Ansvariga myndigheter:

Medlingsbyråerna, polisen, SHM, Institutet för hälsa och välfärd (medlingshandboken)

5.8.4 Sexuellt ofredande och sexualbrott som riktar sig mot barn och ungdomar förebyggs

Ungdomar tillbringar mycket tid på internet och de vuxna vet inte alltid vad ungdomarna gör och vilka de möter där. Endast få myndigheter är aktiva och närvarande i sociala medier så att de talar till de unga på ungdomars språk. Redan mycket små barn utsätts för pornografi och sexuellt material som hör till de vuxnas värld på internet. Barns och ungdomars uppfattning om sexualitet och sexuell självbestämmanderätt kan fördunklas om de alltför tidigt möter fenomen som hör till de vuxnas liv. Sexualbrott mot barn sker eller börjar allt oftare med olika kontakter över internet. Det är viktigt att polisen har tidsenliga metoder att förhindra och utreda sexualbrott mot barn och ungdomar som sker över internet.

Åtgärder:

- 29.** På internet finns mycket information för barn och ungdomar om sexuellt ofredande och våld. Utmaningen är att barnen och ungdomarna inte alltid hittar denna information. Informationen på nätet för barn och ungdomar om sexuellt ofredande och våld sammanställs och uppgifter om var man hittar informationen läggs ut på de sidor som ungdomarna ofta besöker (t.ex. YouTube, Facebook, osv.). Det inrättas ett nätverk som koordinerar spridningen av information om sexuell våld riktat mot barn och förebyggande av det till ungdomar, ungdomarnas föräldrar och dem som arbetar med ungdomar. Genomförandet sker i samarbete med verkställandet av programmet för att minska våld mot kvinnor.

Genomförande:

Färdigt 2013.

Ansvariga myndigheter:

Barnombudsmannen, IM, SHM, Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverken, organisationer.

- 30.** Situationen inom lärarutbildningen när det gäller människorättsfostran kartläggs i hela landet med beaktande av t.ex. lärarutbildningspersonalens kunnande och utbildningsprogrammets innehåll. Utgående från kartläggningen läggs det fram förslag till rekommendationer för att alla inom lärarutbildningen, lärare och lärarutbildare får grundläggande information om människorättsfostran.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

UKM i samarbete med UM, JM, IM, SHM, ANM, Människorättscentret, medborgarorganisationer och Förbundet för mänskliga rättigheter.

- 31.** Det utreds vilka lagstiftningsändringar som skulle möjliggöra teleavlyssning för att förhindra och utreda sexuellt utnyttjande av barn samt vilka lagstiftningsändringar som skulle möjliggöra teleövervakning för att förhindra och utreda brott enligt SL 20 kap. 8 b § (s.k. grooming).

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

JM, IM.

- 32.** När det gäller att spåra sexualbrott mot barn som sker över internet träder i början av 2014 i kraft nya bestämmelser om bl.a. täckoperationer som företas i informationsnät. Den praktiska tillämpningen av framför allt täckoperationer och förtäckt inhämtande av information bör följas och det bör bedömas om polisens verksamhetsmöjligheter räcker till för att effektivt förhindra och utreda brott mot barn. Utgående från resultaten av utredningen föreslås ändringar som eventuellt behövs i lagstiftningen.

Genomförande:

2014-15.

Ansvariga myndigheter:

IM, JM.

- 33.** En strategi utarbetas för webbungsdomsarbete och olika myndigheters närvaro på nätet utökas och det multiprofessionella samarbetet på nätet utvecklas. Polisen effektiviserar nätpolisarbetet och utvecklar verksamheten i enlighet med de beslut som inrikesministeriet fattat. Bekämpningen och undersökningen av brott som sker över nätet eller som utnyttjar nätet effektiveras särskilt i fråga om brott mot unga. Man fortsätter att utveckla webbungsdomsarbetet med beaktande av det uppsökande ungdomsarbetet.

Genomförande:

Resultaten utvärderas 2015.

Ansvariga myndigheter:

IM, UKM, SHM, Polisstyrelsen, Finlands Kommunförbund, organisationer.

5.9 Ett tryggt liv för de äldre säkerställs

5.9.1 Säkerheten för hemmaboende äldre ökas

Ett nationellt mål är att allt fler äldre ska bo hemma längre. År 2010 bodde 50,7 % av de som var 65 år eller äldre i enpersonshushåll, 1,7 % bodde i åldringshem, 3,6 % bodde inom effektiviserat vanligt serviceboende och 0,8 % var långtidsboende på hälsocentraler. Risken för att man ska ramla och falla hemma ökar med åldern. Olycksfall kan ha ödesdiga följor då skörheten ökar med åldern. För att de äldre ska bo tryggare än det centralt att förbättra säkerheten för hemmaboende äldre.

Största delen av åldringarna använder alkohol med måtta. Det finns dock tecken på att alkoholbruket bland äldre har ökat. En särskild utmaning är att den s.k. våta generationen börjar gå i pension. Alkohol har andra effekter på äldre än medelålders och yngre. Sjukdomarna hos äldre och de mediciner som de tar ökar alkoholens verkningskraft.

Åtgärder:

- 34.** Vid hembesök för att främja välfärden fästs särskild uppmärksamhet vid tryggheten och här samarbetar man med det regionala räddningsväsendet.

Genomförande:

Permanent verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

Social- och hälsovårdsväsendet i kommunerna och det regionala räddningsväsendet i samarbete med lokala aktörer.

- 35.** När Kaste-programmet genomförs stödjer man modeller som främjar tryggheten för äldre och minskar rusmedelsskadorna genom att utveckla akutvårds- och annan missbrukarservice som kan erbjudas i hemmet.

Genomförande:

Fr.o.m. 2012.

Ansvariga myndigheter:

SHM, kommunerna.

5.9.2 Säkerheten i omsorgs- och serviceboende förbättras

I det andra programmet för den inre säkerheten sattes som mål att före år 2015 ska 50 % av vård- och omsorgsinrättningarna vara skyddade med automatiska släckanläggningar, om inte andra metoder att nå en tillräcklig säkerhetsnivå kan påvisas på basis av en säkerhetsutredning. I slutet av 2010 hade automatiska släckanläggningar installerats i 23 % av inrättningarna. I samband med att målet sattes beslöt man också att utreda finansieringsarrangemangen för automatiska släckanläggningar och statens deltagande i finansieringen.

Åtgärder:

- 36.** De åtgärder för att vid behov skydda vård- och omsorgsinrättningarna med automatiska släckanläggningar som man beslutade om det föregående programmet för den inre säkerheten fortsätter.

Genomförande:

50 % av inrättningarna är skyddade 2015, en utredning om finansieringsarrangemangen har gjorts.

Ansvarig myndighet:

IM i samarbete med SHM, MM och Finlands Kommunförbund.

5.10 Allvarligt våld och hot om allvarligt våld minskas

5.10.1 Koncept för förhindrande av allvarligt våld utarbetas för situationer som kräver snabba insatser

Polisen får anmälningar om personer som hos utomstående väcker rädsla för våld. En del av dessa är fall där personerna har starka våldsrelaterade fantasier och andra problem. Utmaningen är att identifiera de fall där man av grundad anledning kan uppskatta att risken har ökat så att fantasierna leder till allvarliga våldsgärningar i praktiken.

För att trygga människors säkerhet samt liv och hälsa vore det viktigt att skapa ett förfarande där polisen vid behov till stöd för sin egen hotbedömning kunde konsultera en psykiatriker eller någon annan expert. Under de senaste åren har man genomfört pilotförsök med verksamhetsmodeller där man med hjälp av en riskbedömningsmodell för våld som olika myndigheter och organisationer genomför tillsammans kan bedöma nivån på våldsrisk i ett enskilt fall. På så sätt kan fall där våldsrisk är hög hittas innan de tillspetsas på allvar.

Myndigheterna ska säkerställa att enskilda personer inte blir utsatta för våld eller hot om våld till följd av myndigheternas verksamhet. Antalet fall där personer som är målsägande eller vittnen i domstol har blivit utsatta för våld eller hot om våld har ökat. Våld eller hot om våld kan leda till att brottsoffret inte vågar föra saken till domstolsbehandling eller så påverkar hotet vittnets vittnesmål.

Åtgärder:

- 37.** Till det verktyg för hotbedömning som håller på att utarbetas inom polisen fogas en verksamhetsmodell med vars hjälp polisen snabbt får en expertbedömning av det verkliga hot som personen utgör och hans eller hennes våldspotential. I dessa fall gör polisen en hotbedömning av personen med hjälp av hotbedömningsverktyget. Vid behov kan polisen begära hjälp och konsultation som kompletterar hotbedömningen av en psykiater eller någon annan expert. Bedömningen görs inte i en patientrelation, eftersom detta skulle förhindra att uppgifterna används när fortsatta åtgärder planeras. Utgående från bedömningen kunde personen i fråga vid behov i brådskande ordning hänvisas till fortsatta åtgärder t.ex. inom hälso- och sjukvården. Verksamheten inleds med ett pilotförsök och därefter bedömer man möjligheterna att permanenta den.

Genomförande:

Pilotförsök 2012–2013, därefter eventuellt permanentande.

Ansvarig myndighet:

Polisstyrelsen i samarbete med SHM.

- 38.** Det är inte alltid nödvändigt att hänvisa en person till fortsatta åtgärder inom hälso- och sjukvården, men personen behöver stöd för att hantera sina våldsfantasier och komma ifrån dem. Det finns organisationer som erbjuder hjälp åt personer som lider av olika våldsproblem. Tills vidare är tillgången till tjänster emellertid mycket begränsad, såväl kvantitativt som regionalt. Organisationernas möjligheter att erbjuda mentorskap och andra tjänster med låg tröskel åt personer som lider av våldsrelaterade fantasier och andra allvarliga våldsproblem främjas. Tjänsterna baserar sig på frivillighet. Myndigheter och organisationer kommer tillsammans överens om förfarandet för att hänvisa en person till tjänsterna.

Genomförande:

Verksamheten inleds utgående från existerande verksamhetsmodeller, från 2012 och framåt.

Ansvariga myndigheter:

IM, SHM, organisationer.

- 39.** Pilotförsöken med riskbedömningsmodellen för våld i nära relationer (MARAK) fortsätter och verksamhetsmodellen införs i hela landet utgående från resultaten av pilotförsöken. Det skapas förutsättningar för att införa arbetsformen genom att information sprids om pilotenheternas erfarenheter samt genom att verksamheten stöds genom utbildning.

Genomförande:

Planerade tidtabeller fogas till de regionala genomförandeplanerna.

Ansvariga myndigheter:

SHM, IM, Polisstyrelsen, Institutet för hälsa och välfärd, polisinrättningarna, regionförvaltningsverken.

- 40.** Det säkerställs att förundersöknings- och offentlighetslagstiftningen samt polisens praxis sekretessbelägger parternas och deras företrädares personbeteckningar och hemadresser som är antecknade i förundersökningsprotokollen och domstolarnas protokoll samt i bilagor till dem utom när det är fråga om myndighetsbruk.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

JM.

5.10.2 Familjedrån förebyggs

Ministergruppen för den inre säkerheten fattade den 17 januari 2012 ett beslut om att bakgrunden till familjedråpen ska utredas ända från 2003. Utredningen blir klar i augusti 2012. I utredningen går man igenom familjedråpen och utreder vilka kontakter familjerna har haft med myndigheter före dråpet. Utgående från utredningen kan man bedöma om olika myndigheter skulle ha haft möjlighet att ingripa i situationerna innan våldet tillspetsades och, om sådan möjlighet har funnits, orsakerna till varför man inte har kunnat ge hjälp. De åtgärder som ska vidtas utgående från utredningen och som ministergruppen för den inre säkerheten beslutar om för att förebygga familjedrån genomförs som ett led i programmet för den inre säkerheten.

5.11 Säkerheten i företagsverksamheten och en störningsfri verksamhet i företagen förbättras

5.11.1 Förutsättningarna för säkerhetsledarskap förbättras

I och med att globaliseringen och sätten att producera tjänster differentieras vilar en allt större del av de funktioner som är centrala för att människornas vardag ska löpa smidigt och samhället fungera störningsfritt på företagens ansvar. Underleverantörskedjorna är längre än förr och om ett enskilt företag i underleverantörskedjan misslyckas med sina säkerhetsåtgärder kan det orsaka omfattande problem. För att företagen ska kunna arbeta störningsfritt är det centralt att företagen enkelt får tillförlitlig information om aktuella säkerhetshot och beredskapen för dem. För närvarande omfattas cirka 2000 företag av försörjningsberedskapen, vilket är bara en liten del av alla företag. Det är särskilt viktigt att stödja små och medelstora företags säkerhetsverksamhet.

Åtgärder:

- 41.** På HUOVI-portalens tekniska plattform utarbetas i den första fasen för de företag som omfattas av försörjningsberedskapen och i en senare fas på grundval av resultaten från pilotfasen eventuellt en för alla företag öppen lägesbildsportal som är inloggningsskyddad med en stark autentisering, där myndigheter och likställda företag kan lägga ut operativ säkerhetslägesinformation. Lägesinformation sammanställs om olika teman, t.ex. datasäkerhet, olyckor och trafikstörningar, brottsäkerhet och underrättelseverksamhet, säkerheten utomlands, väder- och andra naturfenomen som orsakar fara samt andra störningar i infrastrukturen.

Genomförande:

Fr.o.m. 2012.

Ansvarig myndighet:

Försörjningsberedskapscentralen i samarbete med näringslivet och de myndigheter som är centrala med tanke på temat.

42. Statistiksystemet för de brott som kommit till polisens kännedom och som Statistikcentralen offentliggör revideras så att av det framgår bättre och enklare än nu den brottslighet som riktar sig mot företag.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

IM, Statistikcentralen.

43. Utgående från undersökningen från 2010 om företag som fallit offer för brott skapas ett indikatorsystem för regelbunden mätning av brottsligheten mot företag. I kostnaderna deltar de ministeriet som är centrala med tanke på temat och andra potentiella finansiärer.

Genomförande:

Följande undersökning 2015, därefter regelbundet med fyra års mellanrum.

Ansvariga myndigheter:

JM, **IM**, **SHM**, **ANM**, Rättspolitiska forskningsinstitutet.

5.11.2 Risker som snedvrider konkurrensen avvärjs

Vid ohederlig och vilseledande distansförsäljning försöker man med hjälp av osakliga marknadsföringsmetoder, genom hot om indrivning, kostnader eller negativ offentlighet locka eller tvinga företagen att binda sig till oönskade avtal och på så sätt betala motparten för en tjänst eller produkt som företagen inte har beställt och inte behöver. Fallen uppfattas ofta som civilrättsliga tvister. Osaklig eller ohederlig marknadsföring riktar sig särskilt mot små och nyetablerade företagare och orsakar företagarna betydande ekonomiska skador som på årsnivå kan stiga till flera miljoner euro samt försvåra etableringen av den nya företagsverksamheten. Även konsumenterna utsätts för ohederlig och vilseledande marknadsföring. Den skiljer sig emellertid från den ohederliga och vilseledande marknadsföring som riktar sig mot företagare på så sätt att här försöker man i det beställningsavtal som erbjuds inkludera tjänster eller produkter som konsumenten i själva verket inte behöver. Konsumenterna skyddas av den 14 dygn långa ångerrätten i samband med distansförsäljning, och ohederlig marknadsföring som riktar sig mot konsumenter bygger på att konsumenten inte är medveten om ångerrätten eller att konsumenten, när han eller hon är tvungen att betala för produkten eller tjänsten, inte ids utnyttja ångerrätten i efterhand. En ensam- eller småföretagare befinner sig ofta i omständigheter som har många likheter med ställningen som konsument i förhållande till dem som bjuder ut produkter, men företagaren åtnjuter inte motsvarande skydd.

I sina avtalsförhållanden kan företagen inte lita på motparten, om man inte obetingat kan lita på anteckningarna i register, särskilt handelsregistret som åtnjuter offentlig tillförlitlighet. Processen för ändringsregistreringar i handelsregistret är förenad med risker. Det förutsätts inte att dem som begär registrering identifieras på ett tillförlitligt sätt. När man bedömer tillförlitligheten hos ändringar i handelsregistret måste man också beakta att Finland har förbundit sig till FATF-samarbetet, som förutsätter att äganderätt utreds grundligt.

Åtgärder:

- 44.** Möjligheter att ändra lagstiftningen så att särskilt småföretagare snabbt och effektivt kan skyddas mot aktörer som bedriver ohederlig och vilseledande marknadsföring utreds, t.ex. genom att utvidga ångerrätten vid distansförsäljning eller göra det möjligt för myndigheten att ansöka om tillfälligt marknadsföringsförbud.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

JM, ANM.

- 45.** Förundersökningsmyndigheterna informerar aktivt om aktuella fenomen som hänför sig till brotts säkerheten för företag.

Genomförande:

Permanent verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

Polisstyrelsen, polisinrättningarna, Centralkriminalpolisen.

- 46.** Det utarbetas procedurer för att rätta felaktiga handelsregisteranteckningar eller anteckningar som beror på brott och de lagändringar som åtgärden förutsätter genomförs vid behov.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

ANM.

- 47.** Handelsregistrets tillförlitlighet utökas genom att man säkerställer att identiteten hos den som begär ändringar verifieras genom t.ex. stark autentisering samt genom att man lägger fram ett förslag om eventuella lagändringsbehov i anslutning till saken.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

ANM.

5.11.3 Risker som riktar sig mot egendom och människor minskas

Antalet stöld och snatterier och försök till sådana riktade mot butiker som kommit till polisens kännedom har ökat från cirka 40 000 i början av millenniet till över 52 000 år 2011. Deras andel av alla stöldbrott och försök till sådana som kommit till polisens kännedom har ökat i jämn takt från cirka 20 % i början av 2000-talet till cirka 40 % 2011. Samtidigt har det totala antalet stöldbrott minskat. Samma personer gör sig upprepade gånger skyldiga till snatterier.

Åtgärder:

- 48.** Ett regionalt pilotprojekt med förskorad förfarande i fråga om andra butiksstöld än sådana som ska behandlas i ett straffyrkandeförfarande genomförs.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

Polisstyrelsen, åklagarväsendet, domstolsväsendet.

49. Utlämnandet av uppgifter ur handelsregistret begränsas så att slutdelen av de ansvariga personernas personbeteckning lämnas ut endast av grundad anledning och hemadressen i enlighet med principen om engångsregistrering ur BDS.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

ANM.

50. Samhällspåföljdskommissionens förslag om verkställighet av bötestjänst som påföljd för obetalda böter särskilt för upprepade butiksstölder påskyndas.

Genomförande:

2013.

Ansvarig myndighet:

JM.

51. Samarbetet mellan myndigheter och andra aktörer i anslutning till undersökningen av storbränder hos företag utreds så att resultaten av undersökningsprocesserna utvecklas och överlappande verksamhet minimeras. Dessutom utreds möjligheterna att utvidga offentligheten för uppgifter som fås ur PRONTO-systemet så att det är bättre ägnat än nu att främja bekämpningen av bränder och olyckor. De lagändringar som behövs om utvidgat samarbete och informationssystemets offentlighet utarbetas.

Genomförande:

2014.

Ansvariga myndigheter:

Polisstyrelsen, IM, de regionala räddningsverken, Finansbranschens centralförbund.

5.11.4 Risker som riktar sig mot företagens kunskapskapital minskas

Företagssäkerheten är en central faktor för att bevara och förbättra Finlands internationella konkurrenskraft. Kunskap är de finska företagens viktigaste kapital. Företagen bör ha incitament att utveckla sitt säkerhets-kunnande. Särskilt sårbara för risker som riktar sig mot kunskapskapitalet är s.k. start-up-företag, som ofta utvecklar sin första produkt och ännu inte avkastar någon vinst.

Åtgärder:

52. Till den offentliga finansieringen för startup-företag fogas incitament i syfte att utveckla datasäkerheten genast i den första verksamhetsfasen. Det kan genomföras t.ex. genom att ett standardiserat kommersiellt datasäkerhetspaket eller KATAKRI-auditering görs till en förutsättning för erhållande av förhöjd startfinansiering. Dessutom utökas företagens förutsättningar att förbättra datasäkerheten genom att det utarbetas rekommendationer och modellfraser om saken inom ramen för SOPIVA-projektet som stödjer företagens kontinuitetshantering. En heltäckande informationsdistribution säkerställs.

Genomförande:

verksamheten planeras och inleds 2013, tillämpas i hela landet 2014, varefter permanent verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

ANM, Beredskapsförsörjningscentralen, Kommunikationsverket
(datasäkerhetspaketet) och näringslivet (SOPIVA).

5.12 Säkerhetsproblem relaterade till alkoholbruk minskas

Alkoholbrukets betydelse för säkerheten beskrivs av att alkohol är den vanligaste faktorn bakom olycksfall, olyckor och våld. En god inre säkerhet förutsätter att alkoholbruket dämpas. Användningen av alkohol orsakar betydande kostnader för samhället. År 2009 orsakade alkoholen samhället direkta skadekostnader på 0,8-1,0 miljarder euro, varav ungefär en tredjedel berodde på upprätthållande av ordning och säkerhet. Kostnaderna för olycksfall i hemmet och på fritiden uppgår totalt till cirka 4 miljarder euro om året.

Polisens statistikförda uppdrag i anslutning till störande av ordningen och våld ökar betydligt på morgonnatten efter att restaurangerna har stängt. Motsvarande fenomen har observerats också när det gäller antalet olycksfall. Störningarna i anslutning till den tidpunkt då restaurangerna stänger påverkar också t.ex. säkerheten i kollektivtrafiken. Uppdrag i anslutning till upprätthållande av säkerheten binder en betydande del av polisens och andra myndigheters resurser och orsakar samhället stora kostnader. Restaurangerna med rätt att servera alkohol samlar många människor som är påverkade av rusmedel till ett relativt litet geografiskt område och som på grund av sitt berusningstillstånd är mera benägna än normalt att använda våld, starta konflikter eller uppträda störande på något annat sätt. Forskningsbaserad kunskap¹⁷ visar att genom att begränsa restaurangernas öppettider kan man minska såväl det berusningsinriktade drickandet som gatuvåldet. År 2012 har cirka 1 400 restauranger tillstånd att ha öppet till klockan tre eller fyra på natten. År 1994 fanns det bara 170 restauranger som hade öppet till klockan fyra.

I Finland är det enligt alkohollagen möjligt att i dagligvarubutiker sälja alkoholdrycker med en alkoholhalt på högst 4,7 volymprocent som tillverkats genom jäsnings. I Sverige genomfördes en sänkning av alkoholhalten i motsvarande drycker som säljs i dagligvarubutikerna på 1970-talet, vilket ledde till att den totala alkoholkonsumtionen sjönk med 12–15 % och att de alkoholrelaterade dödsfallen minskade. Enligt en utredning som gjordes 2011 kunde en motsvarande ändring i Finland minska alkoholkonsumtionen med cirka 9 % och antalet alkoholrelaterade dödsfall med cirka 300. De förlängda öppettiderna för butiker och andra jämförbara affärsrörelser som säljer livsmedel har kännbart ökat tillgången till alkoholdrycker. Det går att minska alkoholskadorna effektivt genom att begränsa tillgången till alkohol.

I Finland genomförs regelbundet upplysningskampanjer för att minska säkerhetshoten och säkerhetsriskerna. Som exempel kan nämnas olika kampanjer i anslutning till olycksfall, kampanjer i anslutning till säkerheten på vatten och trafiksäkerhetskampanjer. Lokal alkoholpolitik (PAKKA-projektet) är en verksamhetsmodell för förebyggande missbrukarbete. Det förebyggande arbetet riktar sig mot sammanslutningar. Målet är att genomföra interventioner som tar fasta på ansvarsfull alkoholförsäljning och alkoholservering till unga och unga vuxna. PAKKA-projektet genomförs på cirka 20 orter på olika håll i Finland. Det har gett goda resultat. I samband med PAKKA-projektets interventioner kan man också ta upp andra säkerhetshot som har anknytningar till alkohol. Som exempel kan nämnas ett projekt som genomförts i Björneborg, där man minskar våldet som ett led i en ansvarsfull användning av rusmedel.

År 2010 grep polisen 78 641 berusade personer. I relation till folkmängden i Finland är antalet stort, ungefär 30 % högre än i Sverige. Det är polisen som svarar för transporten av berusade och denna uppgift kräver betydande resurser av polisen. De social- och hälsovårdstjänster som tillhandahålls i samband med att berusade tas i förvar borde förbättras. Under årens lopp har det gjorts flera utredningar om förvaringen och transporten av berusade, men de har inte lett till några konkreta resultat.

¹⁷ Den senaste undersökningen i anslutning till saken offentliggjordes i Norge 2011. Enligt undersökningen hade en senare- eller tidigareläggning av serveringstiderna med en timme en ökande eller minskande inverkan på 17 % på misshandelsfallen i städernas centrum. (http://www.sirus.no/filestore/Automatisk_opprettede_filer/RossowNorstrmvoldsdodskjenkingAddiction.pdf)

Åtgärder:

- 53.** Möjligheterna att minska alkoholskadorna i samband med totalreformen av alkohollagstiftningen utreds.

Genomförande:

I samband med totalreformen av alkohollagstiftningen.

Ansvarig myndighet:

SHM.

- 54.** Upplysningen om alkohol och andra rusmedel görs till en del av all säkerhetsupplysning inklusive webbmaterial.

Genomförande:

Permanent verksamhet.

Ansvarig myndighet:

Den riksomfattande arbetsgruppen för säkerhetskommunikation.

- 55.** PAKKA-projektets verksamhetsmodell tas i heltäckande användning i hela landet.

Genomförande:

2012 och framåt.

Ansvarig myndighet:

Institutet för hälsa och välfärd i samarbete med Alkoholprogrammet, regionförvaltningsverken och lokala aktörer.

- 56.** Tillnyktringsstationstjänsterna utökas och utvecklas utgående från de utredningar som gjorts och rekommendationerna i dem. Tjänsterna börjar utvecklas och genomföras genom pilotprojekt vilkas syfte är en totalnyttig och förnuftig verksamhet som beaktar klientens behov. Pilotförsöken finansieras med KASTE-finansiering.

Genomförande:

2014.

Ansvariga myndigheter:

Polisstyrelsen, Institutet för hälsa och välfärd, städer och kommuner.

5.13 Tjänsterna till brottsoffer och stödet till brottsförövare förbättras

5.13.1 Finansieringen av brottsoffertjänster ökas till den nivå efterfrågan på tjänsterna förutsätter

Den effektivaste formen av stöd och service för brottsoffer är att myndighets- och rättegångsförfarandet fungerar korrekt och utan obefogade dröjsmål. För närvarande består finansieringen av brottsoffertjänster i huvudsak av Penningautomatföreningens verksamhetsbidrag, ministeriernas verksamhetsbidrag, eventuell regional finansiering (t.ex. kommunerna) samt privata donationer. Den viktigaste finansiären på riksnivå är Penningautomatföreningen (RAY), vars verksamhetsbidrag täcker t.ex. 70 % av den riksomfattande Brottsofferjourens (RIKU) omkostnader.

Finansieringen av brottsoffertjänsterna har ökat betydligt långsammare än efterfrågan på tjänster. Utökad finansiering till brottsoffertjänsterna har redan i flera års tid varit uppe i samband med beredningen av regeringens rambeslut, men hittills har tillräcklig tilläggsfinansiering i förhållande till behoven inte kunnat anvisas. En central förpliktelse i det brottsofferdirektiv som håller på att beredas i Europeiska unionen (förslag 18691/2011) torde vara att medlemsstaterna ser till att brottsoffer får behörigt avgiftsfritt emotionellt stöd, vägledning, skydd och råd. Enligt utkastet till direktiv kan brottsoffertjänster produceras av staten, staten underlydande aktörer eller t.ex. organisationer. Det redan gällande rambeslutet om offer förpliktar staten att garantera tjänster för offer.

I enlighet med vad som beslöts i regeringsprogrammet tryggas de tjänster som tillhandahålls av Brottsofferjouren i enlighet med programmet för den inre säkerheten samt utreds en hållbar finansieringsmodell för Brottsofferjouren. Kvantitativ och geografisk utökning av brottsoffertjänsterna till en nivå som motsvarar efterfrågan förutsätter tilläggsfinansiering. Detta kan genomföras t.ex. genom att tilläggsfinansiering anvisas Brottsofferjouren i statsbudgeten, de verksamhetsbidrag som ministerierna anvisar Brottsofferjouren utökas, Penningautomatföreningens finansieringsandel utökas, bötesinkomster styrs till finansieringen av brottsoffertjänster eller en brottsofferfond inrättas, vars inkomstbildning baserar sig på att gärningsmän deltar med en liten avgift i produktionen av tjänster avsedda för brottsoffer. Brottsofferfondens intäkter skulle komplettera den befintliga statliga finansieringen, inte ersätta den. Organisationer skulle fortfarande svara för största delen av den egentliga serviceproduktionen enligt nuvarande modell. De allmänna frågor som hänför sig till inrättandet av statliga fonder bör tas i betraktande i samband med den fortsatta utredningen av en brottsofferfond.

Åtgärder:

- 57.** För att garantera tillräckliga och regionalt heltäckande brottsoffertjänster bereds före den 31 december 2013 alternativ till en hållbar finansieringsmodell för tjänsterna inklusive inrättandet av en brottsofferfond. I fondalternativet anvisas fondens avkastning som tilläggsfinansiering för att trygga brottsoffertjänster. När medel samlas i en eventuell fond är målet att gärningsmannen deltar i finansieringen av brottsoffertjänsterna.

Ansvarig myndighet:

JM (utredning av en hållbar finansieringsmodell).

5.13.2 Tjänsterna avsedda för brottsoffer ökas och den regionala täckningen förbättras

Enligt flera utredningar och undersökningar erbjuds inte brottsoffer tillräckligt med tjänster och det finns stora regionala skillnader i tillgången till tjänster. Särskilt de organisationer som erbjuder tjänster för särskilt sårbara grupper av offer, såsom invandrare, offer för människohandel, äldre, handikappade, offer för sexualbrott och offer för brott mot liv är i huvudsak mycket huvudstadscentrerade när det gäller annan verksamhet än telefon- och webbtjänster. De enda organisationer som erbjuder brottsoffer närtjänster i hela landet är Brottsofferjouren samt Ensi- ja turvakotien liittos medlemsföreningar. Geografiskt är Finland ett vidsträckt land och av denna orsak kan man förbättra täckningen i fråga om tjänster som förutsätter specialsakkunskap genom att utveckla samarbetet mellan de organisationer som erbjuder brottsoffertjänster. Med tanke på samarbetet är det viktigt att det baserar sig på avtal och att det stöds av ett uppföljningssystem och riksomfattande koordination.

Ett särskilt problem utgör för närvarande tjänsterna för offer för vissa allvarligt traumatiserande brott, såsom vissa sexualbrott. Hälso- och sjukvården och socialväsendet hänvisar offren för dessa brott till de organisationer som producerar brottsoffertjänster. Motiveringen till detta har varit att inom social- och hälsovården har det enligt deras egen åsikt inte funnits nödvändig sakkunskap för att hjälpa klienten. Det har också framkommit fall där sådana anställda hos organisationerna som fått specialutbildning på hälso- och sjukvårdsområdet har bedömt att vissa klienter har varit i behov av hälso- och sjukvårdstjänster, men behovet av tjänster har inte identifierats när klienten har besökt hälso- och sjukvårdsmottagningen. Bedömningen är att efterfrågan på t.ex. privata terapi-tjänster som ersätts av FPA är större än utbudet av tjänster.

Åtgärder:

58. Det upprättas ett avtalsbaserat samarbetssystem mellan dem som producerar brottsoffertjänster för att stärka tillgången till tjänster för sådana grupper av offer som förutsätter specialkunskap. Samarbetet stöds av ett riksomfattande koordinerings- och uppföljningssystem. För att genomföra detta ingår Brottsofferjouren samarbetsavtal om konsultation med organisationer som erbjuder tjänster för särskilt sårbara grupper av offer i fråga om sådana klientrelationer där det behövs specialkunskap. I avtalen beaktas utbildningssamarbetet mellan organisationerna, där organisationer som erbjuder tjänster för specialgrupper i nödvändig omfattning kan utbilda Brottsofferjourens anställda att bemöta och betjäna grupper av offer som hör till organisationens specialområde. Brottsofferjouren ordnar uppföljning av antalet konsultationer med avtalsparterna och den tid som använts för konsultationer. I fortsättningen bedömer man om uppföljningsuppgifterna kan användas vid fördelningen av omkostnadsanslag till specialorganisationerna.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

Brottsofferjouren och andra organisationer som producerar brottsoffertjänster, JM.

5.13.3 Hänvisning av brottsoffer till relevanta tjänster säkerställs

Eftersom situationen är så traumatisk inser eller kan brottsoffer inte alltid erkänna att de behöver hjälp och stöd direkt efter brottsupplevelsen. Av denna orsak är aktiv hänvisning till stöd av stor betydelse. Hänvisning till stödtjänster via polisen har ökat i jämn takt. Detta är resultatet av ett långsiktigt samarbete mellan polisen och brottsoffertjänsterna. Polisen informerar offren om möjligheten att få stöd t.ex. genom att dela ut kontaktuppgifter till offertjänster vid förhör och på vissa ställen också genom att via e-post förmedla kontaktuppgifter för offer som gett sitt samtycke till stödtjänsten. Praxisen varierar dock mellan polisdistrikten. Enligt det direktiv om brottsoffer som håller på att beredas i Europeiska unionen (förslag 18691/2011) bör staten aktivt främja brottsoffers möjligheter att få stödtjänster. Med det nuvarande systemet kan medling och stödtjänster för offer felaktigt ses som alternativ som utesluter varandra.

Åtgärder:

59. Man utreder behovet av att till den nya förundersökningslagen (805/2011, 11 kap. 9 §) foga en punkt där myndigheten förutsätts att i samband med polisanmälan och förhör fråga brottsoffret om han eller hon samtycker till att hans eller hennes kontaktuppgifter förmedlas till en instans som producerar offertjänster. Om offret samtycker lämnar myndigheten kontaktuppgifterna till tjänsten utan dröjsmål. Skyldigheten att fråga om samtycke och förmedla uppgifterna ska gälla endast fall där målsäganden i brottet är en känd fysisk person (brott med offer), och den ska inte gälla fall som behandlas vid summarisk förundersökning eller strafforderförfarande. Genom en intern polisföreskrift främjas att gärningsmännen hänvisas till lämpliga tjänster. Till medlingshandboken fogas motsvarande skrivningar, enligt vilka medlaren frågar parterna om de samtycker till att deras kontaktuppgifter förmedlas innan den egentliga medlingsprocessen inleds. Hos andra myndigheter, t.ex. social- och hälsovårdsväsendet, förbättras hänvisningen av brottsoffer till stödtjänster.

Genomförande:

2012.

Ansvariga myndigheter:

JM (förundersökningslagen), **SHM** (medlingshandboken), **Polisstyrelsen** (polisföreskriften), Institutet för hälsa och välfärd, kommunerna.

5.13.4 Återfallsbrottslighet förebyggs genom förbättrat stöd till fångar som frigives

Enligt den nationella offerundersökningen som gjorts av Rättspolitiska forskningsinstitutet hopar sig brotten kraftigt. Risken för anhopning ökas av ung ålder, manligt kön, marginalisering och rusmedelsbruk. För närvarande riktar sig tjänsterna för att förebygga återfallsbrottslighet framför allt mot minderåriga och personer dömda till fängelse, som redan kan ha en lång brottsspiral bakom sig. Brottsspiraler hos minderåriga åtgärdas med hjälp av barnskyddet och multiprofessionella myndighetsgrupper (t.ex. Ankkuri-modellen). Utanför tjänsterna hamnar den stora majoriteten gärningsmän, dvs. unga vuxna män som ännu inte har varit tvungna att avtjäna ovillkorligt fängelsestraff. Det skulle också vara viktigt att på ett mera heltäckande sätt än nu få stödtjänsterna att omfatta frigivna fångar med stor risk för återfallsbrottslighet. Enligt en undersökning som Brottspåföljdsmyndigheten publicerade 2008 blir 61 % av alla som avtjänat ovillkorligt fängelsestraff och 70 % av alla som avtjänat flera fängelsestraff fasta för ett nytt strafflagsbrott inom ett år efter frigivningen. Dagens lagstiftning förutsätter att myndigheterna vid behov tillsammans gör upp en frigivningsplan för fången. I praktiken genomförs inte detta på så sätt att Brottspåföljdsmyndigheten och myndigheterna i den frigivnes hemkommun skulle planera eftervården i tillräcklig omfattning.

Åtgärder:

- 60.** Till fängelselagen eller den förordning som utfärdats med stöd av den fogas en punkt, enligt vilken socialmyndigheten i den kommun där en frigiven fånge är bosatt eller bosätter sig underrättas om frigivningen när den frigivna fångens servicebehov förutsätter det. Vid bedömningen av servicebehovet fästs särskild uppmärksamhet vid de centrala förutsättningarna för att fången ska kunna leva ett liv utan brott, såsom boende, hälsotillstånd, utkomst, sociala nätverk och rusmedelsbruk samt tidigare brotts historia. I samband med meddelandet bedömer fångvårdsmyndigheterna och de kommunala socialmyndigheterna behovet av samarbete och samarbetsformerna när frigivningsplanen görs upp. Kommunerna borde se till att tjänster som stödjer målen i frigivningsplanen och ett liv utan brott ordnas för frigivna fångar. Systemet genomförs med stöd av fängelselagen så att det är förpliktande för fången under det villkorliga frihetsstraffet efter frigivningen, om detta anses ändamålsenligt. Effekterna av dessa åtgärder följs och förslag till vidareutveckling av samarbetet läggs fram utgående från resultaten.

Ansvariga myndigheter:

JM, kommunerna, organisationer som utför kriminalvårdsarbete.

- 61.** Brottsförebyggande tjänster avsedda för unga män utvecklas t.ex. i enlighet med Kalliolan settlementtis modell Poikien Talo. Verksamheten inleds med pilotförsök. Stödtjänsterna finansieras t.ex. genom att ansöker om bidrag från Penningautomatföreningen, med kommunala bidrag samt med medel som söks hos den brottsofferfond som eventuellt kommer att inrättas. Projekten genomförs så att Brottspåföljdsmyndigheten och kommunerna hänvisar gärningsmän tillhörande målgruppen som fått lindrigare påföljder än ovillkorligt fängelsestraff till dem. Till projekten kunde räknas t.ex. olika mentorprogram och program för kamratstöd, som redan för närvarande genomförs i viss utsträckning för att stödja dem som frigives från fängelset.

Genomförande:

2015.

Ansvariga myndigheter:

JM, kommunerna, organisationer som utför kriminalvårdsarbete.

- 62.** Samarbetet mellan kommunerna, Brottspåföljdsmyndigheten samt den tredje sektorn för att utveckla ett brottsförebyggande system effektiviseras genom att man startar en utredning om hur man bäst kunde trygga en obruten vårdkedja för en frigiven fånge i frigivningsfasen.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

Brottspåföljdsmyndigheten, kommunerna, organisationer.

5.14 Våldshandlingar som utgår från extrema tänkesätt förebyggs

Flera europeiska länder har utarbetat program för att förebygga våldsam radikaliserings och extremism sedan 2005. Det centrala målet för åtgärdsprogrammen är att förebygga våldshandlingar som motiveras med extrema ideologier. I Finland har man satt som mål att förebygga även sådana handlingar som skoldrap, som inte motsvarar definitionen på terrorism, men där det ofta finns människohat och övermänniskotänkande i bakgrunden. För att identifiera och förebygga handlingarna krävs ofta olika åtgärder jämfört med allmänt våldsförebyggande arbete. Effektivt och tillräckligt tidigt förebyggande förutsätter ett omfattande samarbete där förutsättningen är att man identifierar och ingriper i fenomenet tidigt i t.ex. läroanstalter samt inom ungdomsväsendet och social- och hälsovårdstjänsterna. Genom sin förebyggande verksamhet stödjer polisen myndighetssamarbete för att förebygga våldshandlingar. Organisationer och hela det civila samhället spelar en viktig roll för att förebygga våldsam extremism.

Åtgärder:

- 63.** Det åtgärdsprogram för att förebygga våldsam extremism som utarbetats i samband med bredningen av programmet för den inre säkerheten genomförs och det rapporteras regelbundet om genomförandet.

Genomförande:

2012, varefter permanent verksamhet.

Ansvariga myndigheter:

IM, JM, SHM, UKM, Utbildningsstyrelsen, Polisstyrelsen, Finlands Kommunförbund, lokala myndigheter, organisationer.

5.15 Tillgången till frivilliga för säkerhets- och larmuppdrag tryggas

Räddningsverken, som kommunerna ansvarar för, upprätthåller sådan aktionsberedskap som riskerna i deras område förutsätter dygnet runt, alla dagar. I tätorter bygger aktionsberedskapen på yrkesfolk i huvudsyssla. I glesbygdsområden är aktionsberedskapen i huvudsak beroende av frivillig personal. I tätorterna utgör avtalsbrandkårerna ett viktigt stöd och en reserv för den yrkesutbildade personalen. I brandkårsavtalen har man kommit överens om avtalsbrandkårernas aktionsberedskap och brandkårerna ska ge sig ut på larmuppdrag inom den tid och med den styrka som överenskommits i brandkårsavtalet. Det har uppskattats att under de senaste åren har avtalsbrandkårerna haft svårare än förr att uppnå den styrka som överenskommits i brandkårsavtalet särskilt dagtid. Förutom att befolkningen minskat och kraven i arbetslivet ökat har flera andra faktorer kunnat bidra till detta, t.ex. att pendlingsregionen har utvidgats eller arbetets natur. Det sistnämnda har kunnat leda till sådana situationer att man inte hinner fram på grund av avståndet eller att man inte kan lämna arbetet.

Hotet är att antalet avtalsbrandkårer minskar och att deras brandstationsnätverk utglesas. Att uppnå motsvarande beredskap genom att anställda yrkesfolk är problematiskt av ekonomiska och effektivitetsskäl. För att trygga tjänsterna är det viktigt att hitta lösningar på problemen i samarbete mellan brandkårsföreningen, räddningsväsendet, kommunen, arbetsgivare och andra aktörer, t.ex. byaföreningar.

Åtgärder:

- 64.** Tillgången till frivilliga för säkerhets- och larmuppdrag stärks och det utreds hur de krav på styrka som finns inskrivna i brandkårsavtalen uppfylls i landets olika delar.

Genomförande:

2013.

Ansvariga myndigheter:

Finlands Avtalsbrandkårers Förbund, Industrins och Arbetsgivarnas Centraförbund, de regionala räddningsverken, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland, Finlands Kommunförbund.

6. Genomförande och rapportering av programmet för den inre säkerheten samt nyckeltal och mätare för uppföljningen

6.1 Genomförande och årsrapportering av programmet för den inre säkerheten

De åtgärder som det beslutats om i programmet för den inre säkerheten vidtas som ett led i verksamhets- och ekonomiplaneringen samt resultatstyrningen inom olika förvaltningsområden.

För att säkerställa att de åtgärder som det beslutats om i programmet för den inre säkerheten vidtas regionalt utarbetas regionala genomförandeplaner för programmet för den inre säkerheten. Samarbetsgrupper som samlats under regionförvaltningsverkens ledning svarar för beredningen av planerna. I genomförandeplanerna beskrivs i detalj hur de åtgärder som det beslutats om i programmet för den inre säkerheten vidtas med hänsyn till regionala särdrag och annat säkerhetsfrämjande arbete som redan gjorts eller pågår.

Lokala säkerhetsplaner har utarbetats sedan 1999 och de täcker nästan hela landet. De lokala säkerhetsplanerna uppdateras åtminstone vart fjärde år, efter kommunalvalet. Programmet för den inre säkerheten och de regionala genomförandeplanerna beaktas när de lokala säkerhetsplanerna uppdateras.

Organisationer och näringslivet har deltagit på bred basis i beredningen av programmet för den inre säkerheten på riksomfattande och regional nivå. Samarbetet kring den inre säkerheten fortsätter mellan myndigheter, organisationer och näringslivet i syfte att genomföra de åtgärder som det beslutats om i programmet för den inre säkerheten.

Varje år utarbetas en rapport om genomförandet av programmet för den inre säkerheten, som behandlas i ministergruppen för den inre säkerheten innan den offentliggörs. Rapporten innehåller åtgärdsspecifika uppgifter om genomförandet av åtgärderna i programmet för den inre säkerheten och av de regionala genomförandeplanerna samt uppgifter om nyckeltalens utveckling. I rapporten anges dessutom vilka omständigheter som ska tas i betraktande när programmet genomförs. Till rapporten fogas också en bedömning av de förändringar i omvärlden som är av betydelse för genomförandet av programmet.

Uppgifterna i årsrapporten om programmet för den inre säkerheten baserar sig på elektroniskt sammanställda uppföljningsdata som levererats av de aktörer som ansvarar för åtgärderna. Regionförvaltningsverken levererar årligen uppgifter om genomförandet av de regionala genomförandeplanerna. Årsrapporten sammanställs och bereds av inrikesministeriet.

6.2 Utvärdering av programmet för den inre säkerheten

Effekterna av programmet för den inre säkerheten utvärderas med hjälp av två undersökningar, som är en utvärdering av programmets effekter på likabehandlingen samt en undersökning som utvärderar de operativa effekterna. Utvärderingen av effekterna av programmet för den inre säkerheten ur likabehandlingsperspektiv genomförs för att säkerställa att åtgärderna för att förbättra säkerheten når de utsedda målgrupperna. Inrikesministeriet svarar för utvärderingen.

En undersökning genomförs för att utvärdera de operativa effekterna av arbetet med programmet för den inre säkerheten. I undersökningen bedöms åtgärdsuppsättningen i förhållande till det konstaterade problemet samt utreds vilka faktorer som främjat och förhindrat genomförandet av åtgärderna. Dessutom bedöms programmets effekter på den inre säkerheten med hänsyn till säkerhetseffekterna på den allmänna samhällsutvecklingen. Till dem hör t.ex. befolkningsstrukturen, den ekonomiska utvecklingen, marginaliseringsgraden och alkoholpolitiken.

I samband med undersökningen för att utvärdera de operativa effekterna utvärderas hur det mål för den inre säkerheten som statsminister Jyrki Katainen satt i regeringsprogrammet har nåtts.

Ministergruppen för den inre säkerheten beslutar om tidpunkten för undersökningarna.

6.3 Organ som ska tillsättas för genomförandet och uppföljningen av programmet för den inre säkerheten

I enlighet med vad som beslutats i regeringsprogrammet sköter ministergruppen för den inre säkerheten den förvaltningsövergripande koordinationen av programmet för den inre säkerheten. Inrikesministeriet bereder de frågor som hänför sig till programmet för den inre säkerheten och de regionala genomförandeplanerna för behandling i ministergruppen för den inre säkerheten.

På tjänstemannanivå tillsätts en styrgrupp för den förvaltningsövergripande koordinationen av genomförandet och uppföljningen av programmet för den inre säkerheten. I gruppen ingår företrädare för myndigheter och organisationer som är centrala för genomförandet av programmet. Styrgruppen följer hur den inre säkerheten utvecklas i områden som är centrala för genomförandet av programmet, hur genomförandet av programmet framskrider samt tar vid behov initiativ för att säkerställa att programmet genomförs. Styrgruppen behandlar årsrapporten i förberedande syfte innan den behandlas i ministergruppen för den inre säkerheten. Styrgruppen tillsätts av inrikesministeriet.

Organisationerna deltar på ett centralt sätt i beredningen och genomförandet av programmet för den inre säkerheten. En samarbetsgrupp tillsätts för att koordinera myndigheternas och organisationernas samarbete kring den inre säkerheten och främja vidtagandet av åtgärderna. Organisationssamarbetsgruppen följer och främjar genomförandet av de åtgärder som det beslutats om i programmet för den inre säkerheten till den del som de hänför sig till samarbetet mellan myndigheterna och organisationerna. Organisationssamarbetsgruppen samlas under inrikesministeriets ledning.

Den nationella samarbetsgruppen för företagssäkerhet följer och främjar genomförandet av de åtgärder i programmet för den inre säkerheten som gäller samarbetet mellan näringslivet och myndigheterna. Den nationella samarbetsgruppen för företagssäkerhet har tillsatts genom inrikesministeriets beslut IM037:00/2010.

6.4 Nyckeltalen i uppföljningen av programmet för den inre säkerheten

Till årsrapporteringen om programmet för den inre säkerheten fogas en granskning av nyckeltal. En del av nyckeltalen beskriver hur bakgrundsfaktorer som är viktiga för säkerheten utvecklas, en del hänför sig till uppföljningen av genomförandet av de åtgärder som det beslutats om i programmet för den inre säkerheten.

Säkerheten i vardagen, boendet och hemmets närmiljöer		
Nyckeltal	2011	Källa
Omkomna genom olycksfall i hemmet och på fritiden	2557* (2010)	Institutet för hälsa och välfärd
Vårdinrättningar och motsvarande objekt som är utrustade med automatisk släckanläggning	23* (2010)	IM separat utredning
Antalet eldsvådor i bostadsbyggnader	6013	Räddningsväsendets resurs- och olycksstatistik PRONTO

Säkerheten på gatorna, i allmänna utrymmen och i läroanstalterna		
Nyckeltal	2011	Källa
Gatusäkerhetsindex	78,64	Polisens resultatdata-system
Antalet polisuppdrag i de 15 köpcentra som har det största kundantalet, st./år	6714	Polisens resultatdata-system
Åttonde- och niondeklassare som blivit skolmobbad minst en gång i veckan (procent)	8 (2010/2011)	Institutet för hälsa och välfärd Skolhälsoenkät
Åttonde- och niondeklassare som deltagit i skolmobbing minst en gång i veckan (procent)	7 (2010/2011)	Institutet för hälsa och välfärd Skolhälsoenkät

Säkerheten på arbetsplatserna		
Nyckeltal	2011	Källa
Personer som råkat ut för våld i sitt arbete (procent)	7* (2010)	ANM arbetsbarometer
Arbetsplatsvåld som lett till mer än 4 dagars frånvaro från arbetet, st./år	1065* (2009)	Registret över arbetsolycksfall (Olycksfallsförsäkringsanstaltens Förbund)

Säkerheten i trafiken		
Nyckeltal	2011	Källa
Skadade i vägtrafik-olyckor	7919	Statistikcentralen
Omkomna i vägtrafik-olyckor	292	Statistikcentralen
Omkomna i sjötrafik-olyckor	55	Statistikcentralen
Drunkningsolyckor	147* (2010)	Statistikcentralen

Säkerheten för specialgrupper		
Nyckeltal	2011	Källa
Säkerheten för äldre, personer över 65 år som omkommit i olyckor genom att ramla och falla	960* (2010)	Statistikcentralen, statistik över dödsorsaker
Polisanmälda misstänkta brott som klassificerats som rasistiska	287	Polisens resultatdata-system

Tillgången till tjänster för brottsoffer		
Nyckeltal	2011	Källa
Kontakter till Brottsofferjouren, antal/år	25 117	RIKUs statistik
Brottsofferjourens stödrelationer, antal/år	1 683	RIKUs statistik
Tid som använts till stödrelationer, h/år	3056	RIKUs statistik

Hänvisningen av brottsoffer till tjänster		
Nyckeltal	2011	Källa
Hänvisning via polisen och andra förundersökningsmyndigheter, procent av kontakterna	45	RIKUs statistik
Hänvisning via medling, procent av kunderna eller kontakterna	2	RIKUs statistik

Ungas säkerhet			
Nyckeltal	2010	2011	Källa
Andelen grundskolelever som får specialundervisning på deltid av alla grundskolelever (procent)	23,3 (2009-2010)	-	Statistikcentralen
Antalet unga som nåtts av uppsökande ungdomsarbete	5724	10041	UKM
0-17-åringar som är placerade utanför hemmet, procent av befolkningen i motsvarande ålder	1,3	-	Institutet för hälsa och välfärd
0-17-åringar som under året omfattas av barnskyddets stödåtgärder inom öppenvården, procent av befolkningen i motsvarande ålder	6,5	-	Institutet för hälsa och välfärd
18-24-åringar som fått långvarigt utkomststöd, procent av befolkningen i motsvarande ålder	14,5	-	Institutet för hälsa och välfärd
Arbetslösa arbetssökande under 25 år	31 800 (31.12.2010)	31 600 (31.12.2011)	ANM
0-17-åringar som fått sjukhusvård för mentala störningar / 1000 i motsvarande ålder	4,9	-	Institutet för hälsa och välfärd
18-24-åringar som fått sjukhusvård för mentala störningar / 1000 i motsvarande ålder	7,8	-	Institutet för hälsa och välfärd

Nyckeltal	2011	Källa
Världsbrott riktade mot personer under 18 år	6692	Polisens resultatdata-system
Världsbrott riktade mot 18-20-åringar	5055	Polisens resultatdata-system
Strafflagsbrott begångna av personer under 18 år (ej trafikbrott)	29 445	Polisens resultatdata-system
Strafflagsbrott begångna av 18-20-åringar (ej trafikbrott)	27 003	Polisens resultatdata-system
Åttonde- och niondeklassare som upprepade gånger gjort sig skyldiga till förseelser ¹⁸ (procent)	21 (2010/2011)	Institutet för hälsa och välfärd Skolhälsoenkät
Antalet personer under 21 år som kommit till medlingsbehandling som misstänkta i brott och tvistemål	6378	Institutet för hälsa och välfärd
Sexualbrott riktade mot personer under 18 år som kommit till polisens kännedom	1812	Polisens resultatdata-system
Åttonde- och niondeklassare som upplevt sexuellt ofredande (procent) ¹⁹	47 (2010/2011)	Institutet för hälsa och välfärd Skolhälsoenkät
Åttonde- och niondeklassare som upplevt sexuellt våld (procent) ²⁰	14 (2010/2011)	Institutet för hälsa och välfärd Skolhälsoenkät

¹⁸ Indikatoren har bildats av fem faktorer: klottrande på allmänna platser, skadegörelse på skolans/läroanstaltens eller andra egendom, stöld, misshandel av någon.

¹⁹ Indikatoren har bildats av två faktorer: störande sexuella förslag eller antastande, sexuellt kränkande öknamn.

²⁰ Indikatoren har bildats av tre faktorer: intim beröring mot ens vilja, påtryckning eller tvingande till sex, erbjudande om betalning för sex.

Säkerheten i företagsverksamheten		
Nyckeltal	2011	Källa
Butiksstölder, st./år	52 496	Polisens resultatdata-system
Registeranteckningsbrott riktade mot handelsregistret och försök till sådana, st./år	117	Polisens resultatdata-system
Inbrottsskador och skadegörelse som ersatts företag, €/år	8,5M €	FK tilasto
CERT-FI –anmälningar om datasäkerhetskränkningar, st./år samt polis-anmälningar som gjorts på grund av dessa, procent		
Brandskador hos företag, som försäkringsbolaget har ersatt	67M €	FC statistik
Andra skador hos företag, €/år	74,5M €	FC statistik

Alkoholrelaterade säkerhetsproblem		
Nyckeltal	2011	Källa
Konsumtionen av alkoholdrycker per invånare, 100-procentig alkohol, liter	8,1	Institutet för hälsa och välfärd, Valvira
Berusade som omkommit i alkoholförgiftning och andra olyckor	851* (2010)	Statistikcentralen, Institutet för hälsa och välfärd
Åttonde- och niondeklassare som är verkligt berusade minst en gång i månaden, procent	13 (2010/2011)	Institutet för hälsa och välfärd Skolhälsoenkät
Fall av rattfylleri hos personer under 25 år som kommit till polisens kännedom	5683	Polisens resultatdata-system
Omhändertagna berusade /100 000 invånare	1463* (2010)	Statistikcentralen

INRIKESMINISTERIET

Kyrkogatan 12, Helsingfors
PB 26, 00023 STATSRÅDET
www.intermin.fi